

LINKÖPINGS UNIVERSITET
Institutionen för pedagogik och psykologi
C-uppsats i psykologi, 2000
Handledare: Ann Frodi
Författare: Joakim Anrell

Homosexuella med barn

- familjekonstellationer, öppenhet, bemötande

Abstract

En jämförelse av olika familjekonstellationer bland 77 svenska homosexuella föräldrar, med avseende på hur barnet/barnen skaffades, hur öppna de homosexuella föräldrarna var i olika sammanhang, samt hur de homosexuella upplevde att de blev bemötta av sina egna föräldrar när de ”kom ut” med sitt homosexuella föräldraskap, har visat att homosexuella som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation var helt öppna med sitt homosexuella föräldraskap i större utsträckning än vad homosexuella var som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation men senare i livet övergick till att leva i en homosexuell relation.

Resultatet har även visat att homosexuella som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation oftare mötte ”positiva” reaktioner och fick stöd i föräldrarollen från sina egna föräldrar än vad som var fallet för homosexuella som skaffade barn i en heterosexuell relation. Relationen mellan öppenhet och bemötande har diskuterats utifrån tidigare forskning, med slutsatsen att barn med öppna homosexuella föräldrar har en större chans att få en stabil familj, som inte splittras och där föräldrarna mår bättre psykiskt, i jämförelse med barn som skaffats i en heterosexuell relation och där föräldrarna senare övergått till ett homosexuellt liv.

Nyckelord: homosexuella, barn, familjer, öppenhet, bemötande

Innehållsförteckning

INLEDNING.....	3
TEORETISK BAKGRUND.....	3
<i>Ordet "homosexuell"</i>	3
<i>Synen på homosexualitet genom historien</i>	3
<i>Avståndstagande och hot mot homosexuella</i>	4
TIDIGARE FORSKNING.....	5
<i>Hur många är homosexuella?</i>	5
<i>Homosexuella i parrelationer</i>	5
<i>Barn skaffade på olika sätt</i>	6
<i>Homosexuella contra heterosexuella föräldrar</i>	7
<i>Att "komma ut" som homosexuell förälder</i>	8
<i>Föreliggande studie behövs</i>	8
<i>Syfte och frågeställningar</i>	9
METOD.....	10
<i>Val av metod och instrument</i>	10
<i>Deltagare</i>	11
<i>Pilotstudie</i>	11
<i>Genomförande</i>	12
<i>Bortfall</i>	12
<i>Procedur och analys</i>	12
RESULTAT.....	13
FAMILJEKONSTELLATIONER.....	13
<i>Barn skaffade på olika sätt</i>	13
<i>Föräldrarollen</i>	13
<i>Den aktiva föräldrarollen</i>	14
<i>Familjekonstellation då barnet skaffades contra aktiv föräldraroll</i>	17
<i>Sammanfattning av familjekonstellationerna</i>	17
ÖPPENHET.....	18
<i>Öppenhet för föräldrarna</i>	18
<i>Öppenhet inför barnen</i>	20
<i>Öppenhet inför släkt</i>	22
<i>Öppenhet inför vänner</i>	24
<i>Öppenhet på arbetet</i>	25
<i>Öppenhet på dagis/förskola</i>	26
<i>Öppenhet i snabbköpet</i>	28
<i>Öppenhet på Barnavårdscentralen</i>	29
<i>Sammanfattning av öppenheten</i>	30
BEMÖTANDE.....	31
<i>Föräldrarnas reaktioner över familjelivet</i>	31
<i>Oro över uppväxten</i>	37
<i>Problem med att ha barn som homosexuell</i>	39
<i>Möjligheter med att ha barn som homosexuell</i>	41
<i>Sammanfattning av bemötandet</i>	44
DISKUSSION.....	45
RESULTATDISKUSSION.....	45
<i>Familjekonstellationer</i>	45
<i>Öppenhet</i>	46
<i>Bemötande</i>	46
METODDISKUSSION.....	48
FRAMTIDA FORSKNING.....	49
REFERENSLISTA.....	50

Inledning

Att homosexuella skulle kunna ha barn var så sent som under 1990-talet helt otänkbara för många, eftersom två homosexuella kvinnor, eller två homosexuella män, rent biologiskt inte kan skaffa barn tillsammans. Men nu talas det alltmer om homosexuella i olika sammanhang, inte minst i massmedierna, där de kanske hetaste frågorna rör just homosexuella med barn, eftersom det börjat bli känt att homosexuella faktiskt har egna barn. Och ska detta vara tillåtet? Är inte det farligt för barnen? Blir de inte mobbade? Och blir de inte homosexuella själva? Bohman (1995) menade till och med att få saker har varit så stötande för den allmänna opinionen, som att acceptera att homosexuella har barn.

En särskilt aktuell diskussion är om homosexuella ska tillåtas ha gemensam vårdnad om barn och om homosexuella ska få möjlighet att bli prövade som adoptivföräldrar på samma sätt som heterosexuella. I debatterna kring homosexuellas lämplighet att vara föräldrar har dock argumentationen alltjämt byggts upp på en lång rad föreställningar som sällan har kunnat verifieras genom forskningsresultat (Innala, 1997; Ernulf & Innala, 1991; SOU 1993:98 b). Detta för att det är ont om forskning som tyder på att homosexuella skulle vara sämre föräldrar än heterosexuella. Men samtidigt utgörs den mesta forskningen kring homosexuella med barn av amerikanska studier och mängden studier på homosexuella föräldrar i Sverige är ytterst begränsad. Ändå uppskattar Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) att det idag finns omkring 40 000 barn i Sverige som växer upp med åtminstone en homosexuell förälder. Ämnet är minst sagt aktuellt att gå in djupare på.

Teoretisk bakgrund

Ordet "homosexuell"

Ordet "homosexuell" har inte funnits i alla tider. Det var inte förrän på 1800-talets mitt som begreppet "homosexuell" myntades. Tidigare användes benämningar som "sodomi" eller "det onämnbare", det vill säga samlingsbegrepp för en rad olika förbjudna sexuella beteenden (Bohman, 1995)¹.

"Homosexualitet" betyder enligt Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (SAOL, 1998) "sexualdrift inriktad mot samma kön" och är motsatsen till "heterosexualitet" som betyder "sexualdriftens inriktning mot motsatt kön". Att vara "bisexuell" betyder att man är "sexuellt dragen till båda könen".

Synen på homosexualitet genom historien

Genom decenniernas, seklernas och årtusendenas gång har synen på homosexualitet varierat kraftigt (t.ex. Bohman, 1995; SOU 1984:63). Detta såväl i Sverige som i andra länder och kulturer. Ibland har historien färgat de åsikter, normer och värderingar vi har gentemot homosexuella idag. Av den anledningen är det viktigt att känna till vilken syn man har haft på homosexualitet och homosexuella genom historien.

Det första organiserade fördömandet av homosexualitet kan hänföras till gamla testamentets tid. En förklaring skulle kunna vara att de judiska religiösa ledarna var oroliga för att folket skulle dö ut på grund av epidemier, massakrer med mera. Därför blev det viktigt att de sexuella relationerna syftade till barn. All annan sexualitet bestraffades (SOU 1984:63).

---

¹ Sodomi är ett begrepp efter den syndfulla staden Sodom, som utjämnades med marken i Bibels Israel.

Efter flera sekler med en mer "liberal" syn på homosexuella handlingar kom under Medeltiden kyrkans syn på homosexualitet att bli mer och mer dominerande. Kyrkan menade att sex endast skulle förekomma inom äktenskapet, i barnalstrande syfte. Straffet för homosexuella handlingar blev allt hårdare. Under flera sekler var synen på homosexualitet mycket hård och först efter franska revolutionen, år 1789, avkriminaliserades homosexualiteten i många länder. Däremot innebar detta inte att intoleransen mot homosexuella minskade (SOU 1984:63).

Under åren före första världskriget ökade förföljelserna av homosexuella, i framför allt Tyskland. När Hitler kom till makten i Tyskland uppstod ännu grövre förföljelser. Uppskattningsvis förintades 10-100 tusen homosexuella i koncentrationslägren under andra världskriget (Bohman, 1995).

I Sverige var homosexuella handlingar kriminella fram till 1944 (Widegren & Ytterberg, 1995). Trots att homosexualitet inte längre var kriminellt i Sverige, var homosexuella långt ifrån accepterade i samhället (Håkansson, 1987). Efter avkriminaliseringen sattes nämligen ett sjukdomsbegrepp på homosexualitet. Ända fram till 1979 betraktades homosexualitet som en mental sjukdom i Socialstyrelsens klassifikation över sjukdomar i Sverige (SOU 1984:63). Först 1978 infördes samma åldersregler för homo- och heterosexuella förbindelser beträffande när man skulle vara lovlig, det vill säga 15 år. Tidigare hade homosexuella förbindelser varit förbjudna med någon under 18 år, medan det för heterosexuella var 15 år som gällde (SOU 1984:63).

År 1987 kom för första gången en lag för homosexuella som levde som sambor, den s.k. "Sambolagen" (Widegren & Ytterberg, 1995). 1995 infördes en partnerskapslag i Sverige, vilket gjorde det möjligt för homosexuella par att registrera sin relation enligt samma mönster som en borgerlig vigsel. Dock finns det vissa begränsningar för homosexuella partnerskapsregistrerade, som inte finns för vigda heterosexuella. Detta utgör först bestämmelser som ger upphov till gemensamt föräldraskap. Registrerade partners får inte adoptera barn, varken gemensamt eller ensamma och inte heller i form av styvbarnsadoption eller närståendeadoption. Partners har heller inte tillgång till insemination eller annan konstlad befruktning på någon klinik, på samma sätt som heterosexuella par. Den andra begränsningen gäller att faderskapspresumption inte kan tillämpas på registrerade partners. Slutsatsen av det är att homosexuellt registrerade par aldrig kan ha delad vårdnad om ett barn (SOU 1993:98 b; Widegren & Ytterberg, 1995).

Avståndstagande och hot mot homosexuella

Begreppet "homofobi" har använts en hel del de senaste åren bland annat i samband med att olika högerextremistiska grupper attackerat homosexuella och deras föreningslokaler. "Homofobi" betyder enligt SAOL (1998) "rädsla för homosexualitet". Psykoanalytikern Sigmund Freud beskrev fenomenet utifrån att alla människor föds bisexuella och att heterosexualiteten utvecklas genom att bisexualiteten överges, eller sublimeras, genom process där den "undermetvetna bi-/homosexualiteten" undertrycks. Men ibland misslyckas denna sublimeringsprocess så att en "undermedveten homosexualitet" finns kvar hos dem som lever heterosexuellt, vilket skrämmer många människor i så stor utsträckning att det leder till homofobi. Freud bidrog genom denna teori till förståelsen av de avståndstagande känslor som många människor har och det hat som vissa känner mot homosexuella (SOU 1993: 98 b).

Även om Freud själv inte var homofobisk har senare amerikanska psykoanalytiker drivit fram den homofobi som rådde under till exempel andra världskriget och under efterkrigstiden vilket bland andra Lewes (1988) och Håkansson (1987) har diskuterat. Lewes (1988) påpekade att

psykoanalytikern Bergler på 1950-talet skrev att homosexuella i grunden var beklagansvärda personer, fulla av falsk aggressivitet, och att de hela tiden försöker trampa på svagare personer. Håkansson (1987) påtalade i sin doktorsavhandling att psykoanalytikerna Fenichel, Bieber och Socarides från 1940-talet och framåt hade en negativ syn på homosexualitet och att de såg heterosexualitet som det naturliga och riktiga. Det var bland andra dessa inställningar som satte sin prägel på samhällets och människornas tankegångar kring homosexuella (Lewes, 1988).

Med tiden har synen på homosexuella ändrats en hel del, men än idag kvarstår vissa delar av det "gamla" tänkandet. De gamla fördomarna och homofobin visar sig ännu i läromedel (t.ex. Cullbergs "Dynamisk psykiatri", 1984) i lagstiftningen (t.ex. beträffande homosexuella med barn) och bland folk i allmänhet. Cullberg skriver till exempel (1984, s. 191) att "Rättigheten att respekteras som fullvärdiga människor är självklar. Däremot är det, enligt min uppfattning, svårt att betrakta homosexualitet som en biologiskt normal sexualvariant, bl a eftersom den utesluter reproduktionen, som är sexualaktens 'överlevnadsmål'."

Tidigare forskning

Hur många är homosexuella?

Den första och riktigt grundläggande massforskningen kring sexuellt beteende, där homosexualitet uppmärksammades, gjordes av Kinsey redan 1938-1953. Han introducerade en sjugradig skala från 0-6 för att beteckna det sexuella *beteendet* genom att räkna hur många orgasmer män fick beroende på om de hade sex med män eller kvinnor, där 0 innebar ett rent heterosexuellt beteende, 6 ett rent homosexuellt beteende och 1-5 olika grader av bisexuella beteenden (Kinsey, 1948). Han kom fram till att de rent homosexuella, som inte kunde tänka sig att ha några heterosexuella kontakter, utgjorde nästan 5 % av den vuxna befolkningen samt att närmare 40 % av de undersökta männen vid åtminstone ett tillfälle hade haft sex med en annan man så att det hade lett fram till orgasm.

En lång rad studier har senare försökt fastställa Kinseys resultat över andelen homosexuella. Men så gott som varje studie har visat på olika resultat. En amerikansk studie av Gonsiorek och Weinrich (1991) lyfte in osäkerheten i resultatet extra tydligt och kom fram till att andelen homosexuella i USA var mellan 4 och 17 %. Bohman (1995) menade att det är omöjligt att fastställa den exakta andelen homosexuella eftersom det inte går att dra en tydlig gräns mellan heterosexuella, bisexuella och homosexuella.

Föreliggande studie utgår också från tanken på att det sexuella beteendet varierar på en skala och att människor inte nödvändigtvis är antingen hetero- eller homosexuella.

Homosexuella i parrelationer

Under hela 1900-talet var forskningen kring homosexualitet framför allt inriktad på individuella faktorer och relativt få forskare undersökte den "homosexuella familjen" och relationer mellan homosexuella. Den allmänna familjeforskningen inriktades till största delen på relationer och parrelationer mellan personer av olika kön samt på relationerna mellan föräldrar, som man förutsatte var heterosexuella, och deras barn (Kelley, 1983).

Flera studier har dock visat att homosexuella vill leva i parrelationer. En av de viktigaste är Kinsey-institutets studie från 1978, där man frågat homosexuella hur viktigt det är för dem att ha en permanent relation till en homosexuell partner (Bell & Weinberg, 1978). 24 % av de lesbiska

och 14 % av de homosexuella männen svarade att det "var det viktigaste i livet", 35 % av de lesbiska och 28 % av de homosexuella männen svarade att det var "mycket viktigt". Mindre än 13 % av de lesbiska och 19 % av de homosexuella männen svarade att "det inte alls var viktigt". Andra studier har tittat på i vilken utsträckning som homosexuella faktiskt lever i parrelationer. Det visar sig då att omkring hälften av de amerikanska homosexuella männen lever i ett parförhållande. I motsvarande studier av lesbiska anger i vissa studier upp till 80 % av de tillfrågade att de lever i parrelation med en annan kvinna (Bell & Weinberg, 1978).

I den svenska homosexutredningens undersökningar i början av 1980-talet framkom samma mönster; 43 % av männen svarade att de skulle vilja leva i ett fast förhållande och 48 % gjorde redan det. Bland kvinnorna var parförhållanden ännu vanligare, där 58 % av dem levde i parförhållanden (Håkansson, 1987). Homosexuella par anser i allmänhet själva att deras förhållanden är positiva och tillfredsställande. De uppger inte heller mindre kvalitet i sina förhållanden än vad heterosexuella par gör. Dock verkar homosexuella ha något svårare än heterosexuella att bevara sina parrelationer. Den viktigaste orsaken enligt Dialely (1979) är omgivningens förväntningar och negativa reaktioner gentemot det homosexuella paret.

En undersökning (Kirkpatrick, Smith & Roy, 1981) visade att homosexuella kvinnor hade samma längtan efter barn som heterosexuella kvinnor. I en annan studie (Tuller, 1978) uppgav amerikanska homosexuella män till och med en större längtan efter barn än vad homosexuella kvinnor gjorde.

Barn skaffade på olika sätt

Den homosexuella barnfamiljen skapas på flera olika sätt. För det första genom att barn medförs från tidigare heterosexuella relationer. För det andra genom att de homosexuella skaffar barn när de lever i en homosexuell relation eller som ensamman. För det tredje genom att de homosexuella både har barn från tidigare heterosexuella relationer och barn som skaffats inom den nya homosexuella relationen (SOU 1993:98 a)

I en amerikansk undersökning (Johnson, 1990) om långvariga lesbiska relationer hade 40 % av paren barn. Av dessa hade 12 % skaffats inom den homosexuella relationen. Ernulf och Innala, två svenska psykologer som forskat om barn och homosexuella föräldrar, påpekade i en sammanställning över forskningen kring homosexuella med barn (1991) att många barn till homosexuella har tillkommit inom ett heterosexuellt äktenskapet. De hittade en studie av gifta homosexuella män som visade att 54 % av dem hade gift sig bara för att de önskade få barn.

Flera studier har gjorts i USA, där man funnit att mellan en tredjedel och hälften av de lesbiska kvinnorna varit gifta och att ungefär hälften av dessa förbindelser resulterat i barn, samt att omkring en femtedel av de homosexuella männen har varit gifta och att mellan en fjärdedel och hälften av dessa relationer har lett till barn (Kirkpatrick, 1987; Bell & Weinberg, 1978; Miller, 1979). Samtidigt är det, enligt Ernulfs och Innalas forskningsöversikt kring homosexuella med barn (1991) vanligt med skilsmässor i äktenskap där den ena parten är homosexuell. Ibland är det den homosexuella mannen eller kvinnan som får vårdnaden om barnet/barnen som skaffats i äktenskapet.

Ernulf och Innala (1991) påpekade dessutom att några studier beskriver att hemförhållandena varit oroliga hos lesbiska mödrar som genomgått skilsmässa, men att dessa svårigheter inte varit större än hos heterosexuella mödrar som genomgått skilsmässa. Dock menade de att det är viktigt att rådgivare och terapeuter noga analyserar vilka problem som vid en skilsmässa beror på homosexualiteten och vilka som inte gör det och att barnen löser eventuella problem med den ena föräldrarnas homosexuella orientering så tidigt som möjligt. Den mesta forskningen kring homosexuella med barn har gjorts i familjer där homosexuella haft med sig barn från ett tidigare äktenskap, samtidigt som betydligt fler undersökningar är gjorda på homosexuella kvinnor och deras barn än på homosexuella män med barn (Ernulf & Innala, 1991).

Homosexuella contra heterosexuella föräldrar

I den svenska utredningen om homosexuellas situation i samhället (SOU 1984:63) konstaterades att man inte kunnat påvisa några skillnader mellan barn till homo- respektive heterosexuella föräldrar. Detta gällde oavsett om man studerat frågor som barnens könsidentitet eller deras relation till kamratgrupperna. Enligt utredningen fanns inte heller någon principiell skillnad mellan homo- och heterosexuella när det gäller lämplighet och kompetens som föräldrar.

Andra studier (Green, 1978; Green, Mandel, Hotvedt, Gray & Smith, 1986; Hoeffler, 1981; Pruett, 1985) har visat att barn till homosexuella för det första genomgår samma sexuella utveckling som barn till heterosexuella, för det andra får en traditionell sexuell identitet i samma utsträckning som barn till heterosexuella och för det tredje väljer könstypiska aktiviteter. Ernulf och Innala (1991) menade att föräldrarnas sexuella orientering inte verkar ha någon betydelse för om barnen utvecklar psykologiska eller sociala problem. Det finns heller inget stöd för att barn till homosexuella föräldrar skulle utsättas för mobbing eller liknande på grund av föräldrarnas homosexualitet (Fishel, 1983).

Kirkpatrick (1987) kom fram till att det var "moderskapet" och inte den sexuella orienteringen som var den viktigaste faktorn för barnens identitetsutveckling. Det har dock upptäckts vissa skillnader mellan homo- och heterosexuella mödrar. Detta gäller till exempel att lesbiska förefaller amma sina barn längre än vad heterosexuella mödrar gör samt att lesbiska ensamstående mödrar inkluderar män i sina barns liv mer regelbundet än vad ensamstående heterosexuella mödrar gör (Kirkpatrick m.fl., 1981; Kirkpatrick, 1987).

Det lesbiska paret har i jämförelse med såväl ensamstående lesbiska som ensamstående heterosexuella mödrar generellt större ekonomiska och emotionella resurser för att ge ett rikt familjeliv till sina barn. Att vara två vuxna ger möjlighet till mer uppmärksamhet och omsorg, som är till gagn för barnen (Kirkpatrick, 1987).

I studier (Harris & Turner, 1985-1986; Keating & Brigman, 1986) där homosexuella fäder jämförts med heterosexuella finner man också stora likheter mellan grupperna, oavsett om man studerat hur de hanterar problem med barnen, ser på barnuppfostran eller är intima med barnen. Skillnader som har upptäckts är att homosexuella fäder i några studier visat större "självkänsla" i fadersrollen än vad heterosexuella män gör (Bozett, 1989).

En vanlig föreställning är att homosexuella män i allmänhet skulle ha ett sexuellt intresse för barn. Undersökningar visar emellertid att homosexuella män, procentuellt sett, står för en mindre andel av förförelse och incest än vad heterosexuella män gör (Miller, 1979).

Att "komma ut" som homosexuell förälder

I studier om barn med homosexuella föräldrar får ofta frågan om att "komma ut" stor uppmärksamhet, det vill säga om man som homosexuell förälder lär sig acceptera sin homosexualitet och berättar för sina barn och sin omgivning om det (Innala & Ernulf, 1989; Kirkpatrick, 1987; Baptiste, 1987).

Ernulf och Innala (1991) påtalade att många föräldrar är rädda för att barnen ska reagera negativt om de berättar om sin homosexualitet, men att reaktionerna sällan blir särskilt negativa men att det förekommer, samt att föräldra-barn relationen oftast blir bättre sedan barnet/barnen fått kännedom om föräldrarnas homosexuella läggning. Studier har visat att barn till homosexuella föräldrar tycker om sina föräldrar lika mycket som barn till heterosexuella föräldrar. Det finns dock enstaka fall där barnen varit negativa till faderns homosexualitet, men i dessa fall har de oftast fortsatt att acceptera honom i fadersrollen (Bozett, 1987).

Det som vissa homosexuella föräldrar upplever tala emot att de skulle berätta för sina barn att de är homosexuella är framför allt rädslan för att avvisas av barnet. Men trots att det är en liten risk för att barnet skulle avvisa sina homosexuella föräldrar om de får kännedom om det homosexuella föräldraskapet så har en rad undersökningar framhållit olika fördelar med att vara öppen med sin sexuella identitet. Främst handlar det om att hemligheter påverkar hur intima föräldrarna kan vara med barnet/barnen (Miller, 1979; Bozett, 1980; Fishel, 1983; Strommen, 1989). I största allmänhet visar studierna att homosexuella som lever "öppet" med sin homosexualitet ytterst sällan möter negativa reaktioner från omgivningen. Dessutom mår de homosexuella föräldrarna i regel mycket bättre psykiskt, än de homosexuella som "döljer" sin homosexualitet (Kirkpatrick, 1987; Baptiste, 1987).

Ernulf och Innala (1991) påpekade att barn till homosexuella män och lesbiska kvinnor inte tänker på sina föräldrar i sexuella termer, och än mindre i homosexuella. I stället uppfattar de sig som barn i en "vanlig" föräldra-barn-relation.

Föreliggande studie behövs

Som synes har åtskilliga studier gjorts där någon grupp av homosexuella föräldrar, i synnerhet de som skaffat barn i en tidigare heterosexuell relation, har jämförts med heterosexuella föräldrar. Men att hitta studier som jämför de homosexuella föräldrarna med varandra beroende på hur de har skaffat sina barn, om det till exempel är när de levt i en homosexuell eller i en heterosexuell relation, är betydligt svårare. Enstaka utvecklingspsykologiska diskussioner har dock förts med bland annat utgångspunkten att barn som får växa upp i en heterosexuell familj under sina första levnadsår lättare tryggas en könstypisk identitetsutveckling än barn som redan från födseln får växa upp i en homosexuell familj. Men Ernulf och Innala (1991) visade att studier på båda dessa grupper ger samma resultat; att också barn som vuxit upp med homosexuella föräldrar från födseln utvecklar en könstypisk identitet och en normal personlighet.

Ofta tar inte de tidigare undersökningarna på homosexuella och barn upp diskussionen om hur situationen skulle kunna tänkas variera för olika homosexuella beroende på hur de skaffat sina barn, även om vare sig homosexuella eller heterosexuella kan antas vara "homogena" grupper i samhället. Därför är det särskilt betydelsefullt för föreliggande studie att ta upp den diskussionen mer och jämföra homosexuella föräldrar som skaffat barn i en tidigare heterosexuell relation med homosexuella föräldrar som skaffat barn inom en homosexuell relation.

I den här studien är det extra angeläget att titta närmare på relationerna mellan öppenheten och bemötandet från omgivningen beroende på hur de homosexuella har skaffat sina barn, eftersom öppenheten genomgående i tidigare studier har antagits vara en så viktig faktor samtidigt som föräldrarnas rädsla för negativa reaktioner från omgivningen säkerligen upptagit mycket tid för funderingar hos de homosexuella föräldrarna och att öppenheten påverkar hur de homosexuella föräldrarna mår psykiskt och hur intim relationen kan vara med barnen.

Syfte och frågeställningar

Syftet med undersökningen var att jämföra olika familjekonstellationer bland homosexuella, med avseende på hur barnet/barnen har skaffats, hur öppna de homosexuella föräldrarna är i olika sammanhang, samt hur de homosexuella föräldrarna upplever att de har blivit bemötta av sina föräldrar när de ”kommit ut” med sitt homosexuella föräldraskap.

Tre huvudfrågeställningar ställs, och till var och en av dessa ett antal underfrågor.

1. Hur ser familjekonstellationerna ut bland de homosexuella?

- Hur ser civilståndet ut för var och en i urvalsgruppen och hur vanligt är det med ensamboende homosexuella föräldrar bland män respektive kvinnor?
- Hur skiljer sig den sexuella läggningen mellan de undersökta?
- I vilken typ av relation (hetero- eller homosexuell) och på vilket sätt (genom samlag, adoption, insemination el. dyl.) har de homosexuella skaffat barn? Hur många barn har de homosexuella skaffat och vilka föräldraroller (biologisk förälder, medförälder, adoptivförälder el. dyl.) har de olika föräldrarna?
- Hur många har en aktiv föräldraroll i respektive familjekonstellation? Och skiljer sig detta åt för män och kvinnor samt från hur familjekonstellationen såg ut då barnet/barnen skaffades?

2. Hur öppna är föräldrarna med sitt homosexuella föräldraskap i olika sammanhang?

- Hur öppna är de homosexuella föräldrarna med sin sexuella läggning i olika sammanhang; inför sina föräldrar, barn, släktingar och vänner samt på arbetet, dagis/förskola, snabbköpet och Barnavårdscentralen och finns det någon skillnad i öppenhet mellan män och kvinnor respektive mellan dem som skaffat barn i heterosexuella relationer och dem som skaffat barn i homosexuella relationer?

3. Hur har de homosexuella blivit bemötta av sina egna föräldrar?

- Hur har de homosexuella föräldrarnas fäder och mödrar reagerat över det homosexuella föräldraskapet? Vilka skillnader finns mellan män och kvinnor respektive mellan homosexuella som skaffat barn när de levt i en heterosexuell relation och homosexuella som skaffat barn när de levt i en homosexuell relation?
- Upplever de homosexuella föräldrarna att deras föräldrar är oroliga för att barnen skall få det svårare att växa upp i en homosexuell familj än i en heterosexuell familj och vad gör i så fall barnens mor- och farföräldrar för att ge stöd?
- Vilka problem respektive möjligheter upplever de homosexuella föräldrarna att deras föräldrar ser i det homosexuella föräldraskapet? Finns det några skillnader mellan män och kvinnor respektive mellan homosexuella som skaffat barn när de levt i en heterosexuell relation och homosexuella som skaffat barn när de levt i en homosexuell relation?

Metod

Val av metod och instrument

Den data som ligger till grund för studien har samlats in genom en enkätundersökning. För att undersökningen skulle kunna täcka in ett tillräckligt stort antal deltagare, samtidigt som det var nödvändigt att trygga deltagarnas anonymitet, valdes en enkät som instrument.

Enkäten bestod av såväl öppna som slutna svarsfrågor. Varje sluten svarsfråga kunde dessutom kompletteras med ett öppet svar, för att deltagarna skulle få möjlighet att uppge även ytterst personliga svaralternativ samt kunna ge ett bredare perspektiv på sina slutna svar.

Enkäten byggde inte på någon enskild enkät från tidigare undersökningar, eftersom det inte gick att hitta någon enkät från andra studier som behandlade precis de frågor som den här studien ämnade besvara. I stället var enkätfrågorna unikt utformade för den aktuella situationen, utifrån den samlade kunskap som inhämtades under genomgången av teorier och tidigare forskning på området. Enkäten utformades för att behandla de fyra områdena *demografiska fakta, familjekonstellationer/föräldraroller bland de homosexuella, de homosexuellas öppenhet med sin sexuella orientering, de homosexuellas relation till sina egna föräldrar och bemötandet/stödet från dem*. Flera av frågorna som förknippades med den sistnämnda delen, framför allt det som berörde de homosexuellas relation till sina föräldrar, kom dock inte att behandlas i studien, av tidsmässiga skäl.

Demografiska fakta utgjorde *kön, ålder, civilstånd och sexuell orientering*. Frågan om deltagarnas sexuella orientering utgår från bland andra Kinseys (1948) erfarenhet att människor inte nödvändigtvis är antingen homo- eller heterosexuella, utan att sexualiteten kan variera på en skala. Deltagarna fick frågan "Hur vill du klassa din egen sexuella orientering på denna skala?" och fick sätta ett kryss på en 100 mm skala där polerna på skalan var "100 % heterosexuell" respektive "100 % homosexuell". För att inte enbart deltagare som definierade sig som "100 % homosexuella" skulle besvara enkäten, utan även dem som snarare skulle definiera sig som "bisexuella" användes genomgående termen "homo-/bisexuell" i frågorna.

Frågor kring familjekonstellationer/föräldraroller bland de homosexuella var exempelvis "Hur många barn har du?", "När skaffades barnet eller respektive barn (t.ex. i ett heterosexuellt förhållande, i ett homosexuellt förhållande, när du levde ensam, o.s.v.)?", "Hur skaffades barnet eller respektive barn (t.ex. genom samlag, genom adoption, genom insemination, o.s.v.)?" och "Hur många har en aktiv föräldraroll till ditt/dina barn (t.ex. du ensam, två homosexuella kvinnor, två homosexuella män + en homosexuell kvinna)?" Frågorna om de homosexuellas öppenhet med sin sexuella orientering var till exempel "Vet ditt/dina barn om att du är homo-/bisexuell?", där deltagarna kunde svara *ja, nej* eller *vet ej*, och "I vilken grad lever du öppet som homo-/bisexuell förälder (t.ex. på din arbetsplats, på dagis/förskola, o.s.v.)?", där deltagarna kunde välja mellan de tre svaralternativen *inte alls, för vissa* och *helt öppet*. De homosexuellas relation till sina egna föräldrar och bemötandet/stödet från dem undersöktes med frågor som exempelvis "Hur reagerade dina föräldrar när du berättade om ditt familjeliv, d.v.s. att du är homo-/bisexuell förälder (t.ex. bröt kontakten, tog visst avstånd, reagerade med acceptans fullt ut, o.s.v.)?" samt "Ser dina föräldrar några problem med att du som homo-/bisexuell har barn? Om ja, kan du ge några exempel?" och "Ser dina föräldrar några speciella möjligheter med att du som homo-/bisexuell har barn? I så fall vilka?". De båda sistnämnda frågorna är exempel på helt och hållet öppna svarsfrågor.

Deltagare

Urvalet i studien består av de 100 homosexuella föräldrar som vid undersökningstillfället var medlemmar i föreningen "Växthuset". 77 enkäter besvarades. Av dessa utgör 26 män, i varierande åldrar mellan 27 och 57 ($x = 42,6$), och 51 kvinnor, mellan 24 och 51 år ($x = 36,8$).

Tabell 1. *Antal män och kvinnor med respektive civilstånd*

	Gift	Registrerad partner	Sambo	Ensamboende med partner	Ensamboende utan partner	Totalt
Män	1*	9	4	0	12 ¹	26
Kvinnor	2**	14	25	3	7 ¹	51
Totalt	3	23	29	3	19	77

$X^2_{(4)} = 14,34, p < .01$

¹ = $p < .01$

* = Gift men särbo med annan man.

** = En var gift men sambo med en kvinna, en var gift och särbo med en kvinna.

Civilståndet för undersökningsgruppen varierar enligt *tabell 1* och ett X^2 -test visar att det fanns en skillnad mellan män och kvinnor ($X^2_{(4)} = 14,34, p < .01$). 12 män (46,2 % av männen) var ensamboende utan partner, medan tio kvinnor (19,6 % av kvinnorna) var ensamboende, varav sju utan partner och tre med partner (= särbo), vilket gav en signifikant skillnad mellan män och kvinnor ($p < .01$). Samtidigt var sammanlagt 39 kvinnor (76,5 %) sambo eller registrerad partner med en annan kvinna. Endast 14 män (50 %) var sambo eller registrerad partner med en annan man.

Deltagarna fick skatta sin sexuella läggning genom att på en 100 mm skala uppge hur många procent homosexuella de var. Männen visade sig i genomsnitt vara 87,0 % homosexuella, varav sex personer (22,2 % av männen) uppgav att de var 100 % homosexuella. Den man som skattade sin homosexualitet lägst angav 50 % på skalan. Kvinnorna var i genomsnitt 84,8 % homosexuella, varav 16 personer (32,0 % av kvinnorna) uppgav att de var 100 procent homosexuella. En av männen skattade sin homosexualitet som varierande mellan 20 och 100 procent, men såg sig vid undersökningstillfället som "homosexuell". En kvinna skattade sin homosexualitet till mellan 95 och 99 %. En kvinna skattade sin homosexualitet så lågt som till 22 % och benämnde sig själv som heterosexuell genom hela enkäten och var den enda i undersökningsgruppen som gjorde det. Eftersom hon skaffade barn när hon levde i en homosexuell relation (innan hon övergick till att leva som heterosexuell) och hade erfarenhet av till exempel bemötandet från sina föräldrar när hon "kom ut" som homosexuell, har hon fått ingå i studien.

Pilotstudie

Under arbetets gång med att utforma enkäten uppstod många frågetecken kring frågornas formuleringar. För att försöka komma tillrätta med frågetecknen samt för att upptäcka om eventuella svarsalternativ till frågorna hade glömts gjordes en pilotstudie, där fem homosexuella föräldrar i Linköping (fyra kvinnor och en man i åldrarna 24 till 38 år, varav två kvinnor var för sig hade skaffat barn när de levde i heterosexuella relationer, två kvinnor hade skaffat barn tillsammans, genom insemination, inom en homosexuell relation, en som biologisk förälder och en som "medförälder", samt en man hade skaffat barn i en heterosexuell relation) fick besvara enkäten och komma med så många synpunkter som möjligt på dess utformning. Enkäten omarbetades därefter på flera punkter, framför allt

genom att vissa frågor förtydligades. Exempelvis skulle *varje* alternativ om hur barnet/barnen praktiskt skaffats (genom samlag, adoption, insemination och dyl.) kombineras med en fråga om barnet skaffats i en heterosexuell eller en homosexuell relation. Det var dessutom svårt för ”medföräldrar” att skriva in någonstans att de var just medföräldrar, varpå enkäten verkade rikta sig enbart till biologiska föräldrar.

För några av frågorna tillsattes flera *slutna* svarsalternativ, som ett komplement till flera i pilotstudien *öppna* frågor, för att på så vis förenkla och förtydliga för dem som skulle besvara enkäten. Dessutom ändrades enkätens titel, från "Homosexuella *och* barn" till "Homosexuella *med* barn", eftersom flera undersökningsspersoner kände sig kränkta av att skilja homosexuella och barn åt, i en undersökning om det homosexuella föräldraskapet.

Genomförande

För att hitta ett tillräckligt stort antal homosexuella föräldrar i Sverige kontaktades Sveriges enda förening för homosexuella föräldrar, "Växthuset". Eftersom medlemmarna ville vara anonyma kunde kontakten med var och en av dem endast ske med hjälp av deras föreningsordförande, som kunde skicka ut en enkät till varje medlem i Växthuset. Det blev precis 100 enkäter som skickades ut till olika delar av landet, under vintern 1997. Föreningsordföranden skickade med ett eget följebrev med enkäten, där hon slog ett slag för vikten av att fylla i den här typen av enkäter. Eftersom alla medlemmar i Växthuset fick varsin enkät kan det hända att en och samma familj fick fler än en enkät sammanlagt, om två eller fler föräldrar i familjen var medlemmar i Växthuset. Men det visade sig svårt att förhindra detta när enkäterna skickades ut genom ett ombud, och där inte heller hon kunde veta vilka medlemmar som hade barn med vilka. Det var dessutom omöjligt, med tanke på att de i urvalsgruppen var helt anonyma, att veta exakt hur den geografiska spridningen av enkäterna såg ut.

Bland dem som fick den slutgiltiga enkäten hörde med all säkerhet inte de fem som deltog i pilotstudien, eftersom de uppgav att de inte var medlemmar i nätverket "Växthuset".

Bortfall

Av de 100 utskickade enkäterna kom tre tillbaka för att de aldrig nådde adressaterna. Av de 97 enkäter som förmodas ha nått fram till undersökningsgruppen har sammanlagt 78 enkäter kommit tillbaka (svarsfrekvens = 80,4 %), varav 77 har besvarats. En enkät kom tillbaka men hade inte besvarats för att den tillfrågade ännu inte hade skaffat något barn. 19 enkäter kom av okänd anledning aldrig tillbaka.

Procedur och analys

De *slutna* svaren i enkäterna har direkt sammanställts statistiskt och X^2 -test har utförts så snart det varit möjligt att jämföra två variabler med varandra. De *öppna* enkätsvaren har systematiskt kategoriserats, för att därefter kunna analyseras. De funna kategorierna i respektive *öppen* fråga redovisas längre fram, där det enda syftet med att presentera dessa resultat var att visa på ”ungefär” vad de undersökta svarade. Kategoriseringens interreliabilitet har inte diskuterats och resultaten från de *öppna* frågorna har därför inte använts vidare i studien annat än för att ge en fingervisning om hur urvalsgruppen såg ut och tänkte i de aktuella fallen.

Resultat

Familjekonstellationer

Barn skaffade på olika sätt

15 av de undersökta männen hade ett barn var, nio män hade två barn var (varav det andra barnet var ”på väg” för en av männen), en man hade tre barn och en man hade nio barn. Bland kvinnorna hade 27 ett barn var, 21 kvinnor hade två barn var (varav det andra barnet var ”på väg” för tre av kvinnorna, samt det ena barnet dog strax efter födseln för en av kvinnorna), och tre kvinnor hade tre barn var. I de fall där familjen bestod av två eller flera barn hade alla barn i familjen i regel skaffats på samma sätt, under en och samma relation. Det finns tre undantag, som nämns längre fram. På vilket sätt och i vilken familjesituation som undersökningsgruppen skaffade barn varierar enligt *tabell 2*, där 76 av de undersökta finns med. En kvinna gör det inte därför att det enda hon har angett är att hon fick barn genom att flytta ihop med en kvinna som redan hade barn. I övrigt hade tre av de kvinnor som hade flera barn skaffat dem på olika sätt, och där det är det första barnets tillkomst som ligger till grund för tabellen.

Tabell 2. Antal män och kvinnor som skaffat barn på respektive sätt.

	I ett heterosexuellt förhållande		Vid en tillfällig heterosexuell kontakt		I ett homosexuellt förhållande		När Du levde ensam, som homosexuell		Totalt
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	
	Genom samlag	7	11*		1**				
Genom adoption	1	1			2		1		5
Genom insemination					10	33	5	2	50
Genom provrörsbefr.		1							1
Totalt	8	13	0	1	12	33	6	3	76

*= En kvinna hade tre barn varav det 1:a och 2:a skaffades när hon levde heterosexuellt, enligt tabellen, och det 3:e genom insemination när hon levde homosexuellt.

**= En kvinna som skaffade tre barn när hon levde homosexuellt, det 1:a anges i tabellen, det 2:a och 3:e genom adoption respektive genom insemination.

***= En kvinna med tre barn, det 1:a skaffades när hon levde ensam som homosexuell, enligt tabellen, det 2:a och 3:e skaffades genom samlag i ett heterosexuellt förhållande

Av de 76 personerna, presenterade i *tabell 2*, skaffade 21 personer (åtta män och 13 kvinnor) barn när de levde i en heterosexuell relation (genomsnittsåldern var 36,5 år) och 45 (12 män och 33 kvinnor) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation (genomsnittsåldern var 39,7 år). En kvinna skaffade barn både när hon levde heterosexuellt och homosexuellt. Den kvinna som definierade sig som heterosexuell skaffade barn genom insemination (som biologisk mor) när hon levde homosexuellt. De som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation hade alla övergått till att leva homosexuellt.

Föräldrarollen

I *tabell 3* anges vilken föräldraroll som männen respektive kvinnorna hade. De biologiska föräldrarna utgjorde 57 personer (74,0%) av de 77 undersökta, varav 10 personer dessutom var medföräldrar till sin partners biologiska barn. Ett X^2 -test kan emellertid inte påvisa någon särskilt säker statistisk skillnad mellan män och kvinnors föräldraroll ($X^2_{(3)} = 7,01, p = .07$).

Tabell 3. Antal män och kvinnor med respektive föräldraroll

	Endast biologisk förälder	Endast med-förälder	Adoptiv-förälder	Biologisk förälder + medförälder	Totalt
Män	17	3	4*	2	26
Kvinnor	30	12**	1	8	51
Totalt	47	15	5	10	77

$$X^2_{(3)} = 7,01, p = .07$$

*= Två av männen var medföräldrar till adopterade barn.

**= En av kvinnorna kallade sig själv "stymor" eftersom hon fick barn genom att flytta in hos en kvinna som redan hade barn.

Föräldrarollen för 76 av de undersökta i relation till hur familjesituationen såg ut när barnen skaffades redovisas i *tabell 4*. En kvinna som blev stymor sedan hon flyttade ihop med en annan kvinna som redan hade barn uppgav inte hur barnet skaffades och hon finns därför inte med i *tabell 4*.

Tabell 4. Antal män och kvinnor med respektive föräldraroll beroende på hur de skaffade barn.

	I ett heterosexuellt förhållande		Vid en tillfällig heterosexuell kontakt		I ett homosexuellt förhållande		När Du levde ensam, som homosexuell		Totalt
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	
	Endast biologisk förälder	7	11*		1	5	15	5	
Biologisk förälder + medförälder					2	8			10
Endast medförälder		1			3	10			14
Adoptivförälder.	1	1			2		1		5
Totalt	8	13	0	1	12	33	6	3	76

*= En kvinna hade tre barn varav det 1:a och 2:a skaffades när hon levde heterosexuellt, enligt tabellen, och det 3:e genom insemination när hon levde homosexuellt.

**= En kvinna hade tre barn, det 1:a skaffades när hon levde ensam som homosexuell, enligt tabellen, det 2:a och 3:e skaffades genom samlag i ett heterosexuellt förhållande

Den aktiva föräldrarollen

Tabell 5 visar variationen över hur många som hade en aktiv föräldraroll (d.v.s. som deltog i uppfostrandet av barnet/barnen) i respektive undersökningens familj, och att det fanns 16 olika konstellationer av vilka som hade en aktiv föräldraroll. Tabellen visar även (inom parentes) hur många av männen och kvinnorna i respektive kategori som skaffade barn i en heterosexuell relation.

Av de 26 männen var det en biologisk far som inte hade någon aktiv föräldraroll alls, medan samtliga 51 kvinnor uppgav att de hade en aktiv föräldraroll själva. 14 kvinnor (27,5 % av kvinnorna) svarade att de endast tillsammans med en annan homosexuell kvinna hade en aktiv föräldraroll, vilket visade sig vara den vanligaste konstellationen av vilka som hade en aktiv föräldraroll bland kvinnorna, medan bara två män (7,7 % av männen) svarade att de endast tillsammans med en annan homosexuell man hade en aktiv föräldraroll. Den vanligaste konstellationen av vilka som hade en aktiv föräldraroll där män var inblandade var ett gemensamt deltagande aktivt mellan två homosexuella män och två homosexuella

kvinnor, vilket var fallet för nio av de undersökta männen (34,6 %). Motsvarande siffra för de undersökta kvinnorna var sex personer (11,8 %).

Tabell 5. Antalet män och kvinnor i relation till vilka som hade en aktiv föräldraroll, samt inom parentes hur många av männen respektive kvinnorna som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation.

	Män	Kvinnor	Totalt
Du ensam	2 (1)	5 (3*)	7 (4)
Två homosexuella kvinnor	1	14	15
Två homosexuella män	2	0	2
Två homosexuella kvinnor + en homosexuell man	4	10	14
Två homosexuella män + en homosexuell kvinna	0	1	1
Två homosexuella män + två homosexuella kvinnor	9	6	15
Du + en heterosexuell man	0	2 (1**)	2 (1)
Du + en heterosexuell kvinna	5 (5)	0	5 (5)
En homosexuell man + en homosexuell kvinna	1	2 (1)	3 (1)
Två homosexuella kvinnor + en heterosexuell man (barnets far)	0	4 (3***)	4 (3)
Två homosexuella kvinnor + en heterosexuell man (barnets far) och hans fru	0	4 (4)	4 (4)
Två homosexuella män + en heterosexuell kvinna (barnens mor)	1 (1)	0	1 (1)
Två homosexuella män + en heterosexuell kvinna (barnens mor) och hennes manlige sambo	1 (1)	0	1 (1)
Fyra homosexuella kvinnor	0	1	1
Tre homosexuella kvinnor + en heterosexuell man	0	1 (1)	1 (1)
Fyra homosexuella män + två homosexuella kvinnor	0	1	1
Totalt	26	51	77 (21)

*= En av kvinnorna skaffade första barnet när hon levde homosexuellt och de två andra barnen sedan hon övergått till att leva heterosexuellt.

**= Den andra kvinnan i gruppen skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt när hon för övrigt levde homosexuellt.

***= Den fjärde kvinnan i gruppen har inte angett hur barnen skaffades, utan bara att hon fick barn genom att flytta ihop med barnens mor.

Att två homosexuella kvinnor tillsammans med en homosexuell man hade en aktiv föräldraroll (vilket var fallet för fyra män och tio kvinnor) var vanligare än att två homosexuella män och en homosexuell kvinna hade en aktiv föräldraroll (vilket var fallet för en enda kvinna).

Bland dem som skaffade barn i en heterosexuell relation hade fem av männen (62,5 % av de män som skaffade barn i en heterosexuell relation) en aktiv föräldraroll som han delade med en heterosexuell kvinna (barnens mor), medan endast två av kvinnorna (15,4 % av de kvinnor som skaffade barn i en heterosexuell relation) hade en aktiv föräldraroll som hon delade med en heterosexuell man (barnets far). Av dessa två kvinnor hade den ena skaffat barnet genom en tillfällig heterosexuell kontakt, när hon för övrigt levde homosexuellt. Bland de kvinnor som skaffade barn i en heterosexuell relation var det vanligast att var och en av dem tillsammans med en annan homosexuell kvinna och med

Tabell 6. Familjekonstellationen när barnet skaffades i relation till vilka som hade en aktiv föräldraroll

Familjekonstellation när barnet skaffades	Vilka som hade en aktiv föräldraroll														Totalt		
	Du ensam	Två homo-kvinnor	Två homo-män	Två homo-kvinnor + en homo-män	Två homo-män + en homo-kvinna	Två homo-män + två homo-kvinnor	Du + en hetero-män	Du + en hetero-kvinna	En homo-män + en homo-kvinna	Två homo-kvinnor + en hetero-män (barnets far)	Två homo-kvinnor + en hetero-män och hans fru	Två homo-män, en hetero-kvinna (barnets mor)	Två homo-män, en hetero-kvinna och hennes man	Fyra homo-kvinnor		Tre homo-kvinnor + en hetero-män	Fyra homo-män + två homo-kvinnor
Du ensam	3*	1															4
Två homo-kvinnor	2**	7		1										1			11
Två homo-män			2														2
Två homo-kvinnor + en homo-män		6		13				1		1							21
Två homo-män + en homo-kvinna																	0
Två homo-män + två homo-kvinnor						15											15
Du + en hetero-män	1					2			4	3***						1	11
Du + en hetero-kvinna	1						5					1	1				8
En homo-män + en homo-kvinna					1			2									3
Två homo-kvinnor, en hetero-män (barn-far)		1															1
Två homo-kvinnor, en hetero-män med fru																	0
Två homo-män, en hetero-kvinna (barn-mor)																	0
Två homo-män, en hetero-kvinna med man																	0
Fyra homo-kvinnor																	0
Tre homo-kvinnor + en hetero-män																	0
Fyra homo-män + två homo-kvinnor																1***	1
Totalt	7	15	2	14	1	15	2	5	4	4	4	1	1	1	1	1	77

* En kvinna hade flera barn, varav de yngsta även träffade sin far

** En kvinna kunde inte säga hur aktiv föräldraroll hennes f d sambo skulle ha i framtiden, men troligen aktivare om hon skulle fylla närmare barnet

*** Två kvinnor svarade att det var deras partner och hennes f d man som skaffade barnet/barnen

en heterosexuell man (barnets far) hade en aktiv föräldraroll; att alltså minst tre personer hade en aktiv föräldraroll (vilket var fallet för sju kvinnor, eller hälften av alla de kvinnor som skaffade barn i en heterosexuell relation).

Familjekonstellation då barnet skaffades contra aktiv föräldraroll

Om det i samtliga fall hade varit så att samma personer som skaffade barn ihop även var de personer som fick en aktiv föräldraroll för barnet/barnen skulle alla undersökningsdeltagare ha placerats i de grå rutorna i *tabell 6*. Tabellen vittnar dock om att det inte alltid var så att samma familjekonstellation som skaffade barn också hade den aktiva föräldrarollen. Endast 50 personer (64,9 %) av de 77 undersökta uppgav att fördelningen av vilka som hade en aktiv föräldraroll såg likadan ut som familjekonstellationen gjorde då barnet/barnen skaffades. Framför allt var det i de fall då barnen hade skaffats i en heterosexuell relation som familjebilden förändrades.

Den vanligaste familjekonstellationen vid tidpunkten då barnen skaffades var att två homosexuella kvinnor skaffade barn med en homosexuell man. Men endast 13 (61,9 %) av de

21 personer som tillhörde gruppen svarade att även den aktiva föräldrarollen var fördelad mellan två homosexuella kvinnor och en homosexuell man. I sex fall (28,6 % av de 21 personerna) var det endast de båda kvinnorna som hade en aktiv föräldraroll, medan fäderna stod "utanför".

I de fall då två homosexuella kvinnor skaffade barn tillsammans med två homosexuella män hade dock samtliga fyra föräldrar en aktiv föräldraroll, vilket var fallet för 15 av de undersökta (19,9 %) och därmed utgjorde den vanligaste familjekonstellationen bland de undersökta, vad gäller vilka som hade en aktiv föräldraroll. Sju föräldrar svarade att de var ensamma om att ha en aktiv föräldraroll, trots att endast tre av dem skaffade barn på egen hand.

Sammanfattning av familjekonstellationerna

Urvalet bestod alltså av 26 män och 51 kvinnor, där könsskillnaderna i civilstånd var signifikanta med avseende på att en större andel av männen än av kvinnorna levde som *ensamboende utan partner*. Resultatet visar också att en majoritet av de undersökta inte definierade sin sexuella läggning som 100 % homosexuella, men att samtliga utom en definierade sig som mer homosexuella än heterosexuella på en skala samt att vissa försökspersoner upplevde sin sexuella orienteringsförmåga som varierande över tid.

I urvalet var det 45 personer som skaffade barn i en homosexuell relation, 21 som skaffade barn i en heterosexuell relation och tio som skaffade barn när de inte levde i någon relation alls, varav en skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt. Det fanns även en variation i hur de undersökta rent tekniskt gick tillväga för att skaffa barn, då 20 skaffade barn genom samlag, 50 genom insemination, en genom provrörsbefruktnings och fem genom adoption.

Föräldrarollerna varierade inom undersökningsgruppen, då vissa var biologiska föräldrar, vissa adoptivföräldrar, vissa medföräldrar, samt vissa en kombination av två av dessa tre föräldraroller. En viss trend, men inget starkt signifikant värde, tyder på att det skulle vara några könsskillnader med avseende på hur föräldrarollen såg ut ($p = .07$).

Konstellationerna över vilka som hade en aktiv föräldraroll varierade. Sexton olika typer av familjekonstellationer hittades. Särskilt vanligt var det att två homosexuella kvinnor tillsammans hade den aktiva föräldrarollen för den enas eller bådass barn, utan att någon man var aktivt delaktig. Att endast två homosexuella män hade en aktiv föräldraroll var ovanligt.

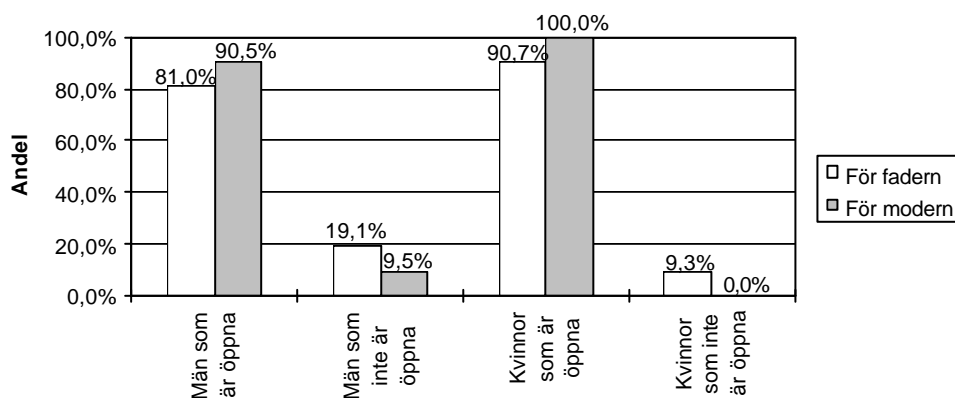
Resultatet visar också att det inte alltid var samma familjekonstellation som skaffade barn som också hade den aktiva föräldrarollen. I synnerhet var det bland dem som skaffade barn i en heterosexuell relation som familjekonstellationen förändrades, men även då två homosexuella kvinnor skaffade barn tillsammans med en homosexuell man. I 28,6 % av dessa fall saknade pappan en aktiv föräldraroll. I de fall då två homosexuella kvinnor skaffade barn tillsammans med två homosexuella män hade i samtliga 15 upptäckta fall alla fyra föräldrar en aktiv föräldraroll.

Öppenhet

Öppenhet för föräldrarna

Resultatet visar att såväl män som kvinnor var öppna med sitt homosexuella föräldraskap i procentuellt sett större utsträckning för sina mödrar än för sina fäder (se *figur 1*). Skillnaderna kan emellertid inte styrkas statistiskt, vare sig vad gäller könsskillnader för dem som var öppna inför fadern eller inför modern.

En av kvinnorna svarade att frågorna om öppenhet kring hennes sexuella identitet inte längre var aktuell, eftersom hon hade övergått från ett homosexuellt liv till att leva heterosexuellt. En annan kvinna angav att hon endast hade fosterföräldrar och att dessa inte var aktuella när hon skaffade barn. Samtliga övriga 75 personer har dock ingått i sammanställningen över öppenheten i olika sammanhang. Som *figur 1* visar var det emellertid endast 64 personer (21 män och 43 kvinnor) som besvarade frågan om sin öppenhet inför fadern och 63 personer (21 män och 42 kvinnor) som angav sin öppenhet inför modern.

Figur 1. Andel män och kvinnor som var öppna respektive inte öppna som homosexuella föräldrar, inför sina egna föräldrar. Skillnader i öppenhet inför fadern respektive modern kan inte styrkas statistiskt.

Fem män besvarade inte frågorna om öppenheten inför sina fäder respektive mödrar. För tre av dessa män var fadern död. För de andra två männen är frågan om öppenheten inför fäderna obesvarad av okänd anledning. För fyra av männen var modern död. En man besvarade inte, av okänd anledning, frågan om sin öppenhet inför modern. Sju kvinnor kunde inte besvara frågan om öppenheten inför sina

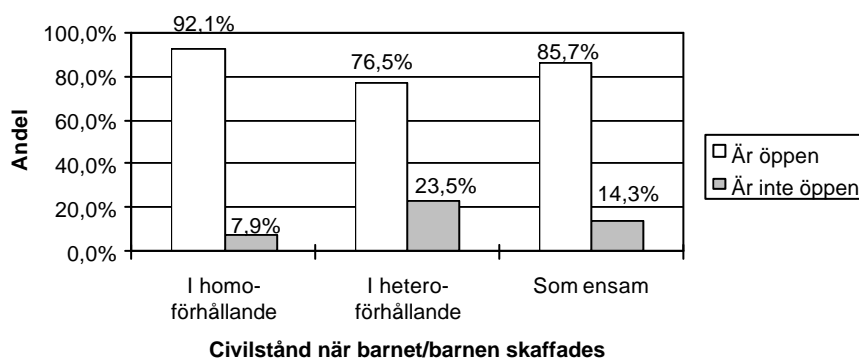
fäder eftersom deras fäder var döda. Åtta kvinnor besvarade inte frågan om öppenheten inför mödrarna. För fem av dessa kvinnor var modern död. De övriga tre kvinnorna besvarade inte frågan av okänd anledning.

Medan 19 män (90,5 % av de män som hade besvarat frågan) var öppna med sin homosexuella föräldraroll inför sina mödrar var 17 män (81 % av de män som hade besvarat frågan) öppna på motsvarande sätt inför sina fäder. Bland kvinnorna var samtliga 42, som hade besvarat frågan, öppna med sin homosexuella föräldraroll inför sina mödrar men endast 39 (90,7 % av de kvinnor som hade besvarat frågan) var öppna inför sina fäder.

Även om ingen statistiskt signifikant skillnad kan ses mellan män och kvinnor som var *öppna* med sitt homosexuella föräldraskap inför sina föräldrar så kan en statistisk skillnad säkerställas mellan könen med avseende på dem som *inte* var öppna inför sina föräldrar, då fler män än kvinnor inte var öppna med sitt homosexuella föräldraskap ($X^2_{(1)} = 4,13, p < .05$). Av de fyra män som inte var öppna inför sina fäder levde tre som ensamboende utan partner. Dessa tre levde inte heller i så stor utsträckning öppet med sin homosexuella föräldraroll i andra sammanhang, vare sig inför släkt eller på arbetet, dagiset, förskolan eller i snabbköpet. Två av dem var dock öppna inför vissa av sina vänner. Trots att fyra män inte levde öppet som homosexuella föräldrar inför sina fäder påstod två av dem att de hade en mycket bra relation till sina fäder.

Fyra kvinnor levde inte öppet med sin homosexuella föräldraroll gentemot sina fäder, trots att tre av dem hade en bra relation till sina föräldrar. Ingen av de fyra kvinnorna som inte var öppna som homosexuella föräldrar inför sina fäder levde som ensamboende utan partner. Dock var två kvinnor ensamboende med partner och dessa kvinnor levde inte heller öppet med sin homosexuella föräldraroll inför släkt eller på arbetet, dagiset, förskolan eller i snabbköpet utan bara inför vissa av sina vänner. En kvinna var sambo och en registrerad partner och båda dessa levde öppet som homosexuella föräldrar i alla vardagliga sammanhang.

Figur 2 visar hur 62 personer, av de 64 som hade besvarat frågan om öppenhet som homosexuella föräldrar inför sin respektive fader, levde öppet eller inte med sitt homosexuella föräldraskap beroende på om de skaffade barn när de levde i en homosexuell relation, i en heterosexuell relation eller när de levde ensamma. Två personer som levde öppet med sitt föräldraskap inför sina fäder finns inte med i figur 2, varav den ena skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt och den andra fick barn genom att flytta ihop med barnets mor.

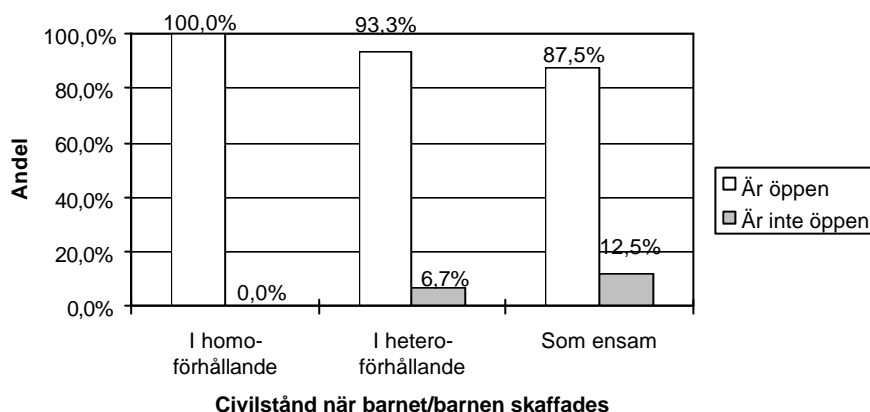

Figur 2. Andelen homosexuella föräldrar som var öppna respektive inte öppna med sitt homosexuella föräldraskap inför sina fäder, beroende på hur de skaffade sina barn.

Trettioåtta personer (59,4 % av de 64) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation. Av dessa var 35 personer, eller 92,1 %, öppna med sitt homosexuella föräldraskap gentemot sina fäder. Av de 17 personer (26,6 % av de 64) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var 13 personer, 76,5 %, öppna som homosexuella föräldrar inför sina fäder. Av de sju personer (10,9 % av de 64) som skaffade barn när de levde ensamma var det sex personer, eller 85,7 %, som levde öppet med sitt homosexuella föräldraskap gentemot sina fäder.

De procentuella skillnaderna i öppenhet inför fadern, som påträffats beroende på hur de homosexuella skaffade barn, är dock inte statistiskt signifikanta.

Figur 3 visar hur 61 personer, av 63 som hade besvarat frågan om öppenhet som homosexuella föräldrar inför sina respektive mödrar, levde öppet eller inte med sitt homosexuella föräldraskap beroende på om de skaffade barn när de levde i en homosexuell relation, i en heterosexuell relation eller när de levde ensamma. Två personer som levde öppet med sitt föräldraskap inför sina mödrar finns inte med i figur 3, varav den ena skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt och den andra fick barn genom att flytta ihop med barnets mor.

Figur 3. Andelen homosexuella föräldrar som var öppna respektive inte öppna med sitt homosexuella föräldraskap inför sina mödrar, beroende på hur de skaffade sina barn.

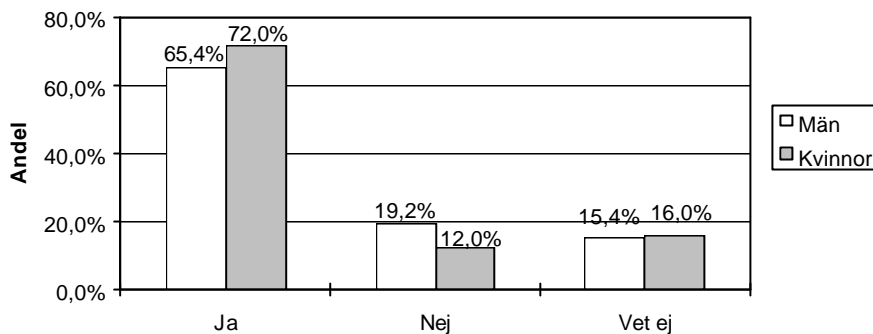
Trettioåtta personer (60,3 % av de 63) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation. Av dessa var samtliga öppna med sitt homosexuella föräldraskap gentemot sina mödrar. Av de 15 personer (23,8 % av de 63) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var 14 personer, 93,3 %, öppna som homosexuella föräldrar inför sina mödrar. Av de åtta personer (12,7 % av de 63) som skaffade barn när de levde ensamma var det sju personer, eller 87,5 %, som levde öppet med sitt homosexuella föräldraskap gentemot sina mödrar.

De procentuella skillnader i öppenhet inför modern, som påträffats beroende på hur de homosexuella skaffade barn, har dock inte kunnat styrkas statistiskt.

Öppenhet inför barnen

De undersökta fick frågan "Vet ditt/dina barn om att du är homo-/bisexuell?" och kunde svara "ja", "nej", eller "vet ej". Samtliga 77 besvarade frågan på något sätt, varav en var en kvinna som hade övergått till att leva som heterosexuell och som uppgav att hennes barn självklart visste om det. Övriga 76 personer (26 män och 50 kvinnor) har räknats med i statistiken, enligt figur 4, över andelen män

och kvinnor som var öppna eller inte med sin homosexualitet inför sina barn. Som *figur 4* visar svarade 65,4 % av männen (17 män) att deras barn visste om att de var homosexuella, 19,2 % (fem män) att deras barn inte visste något och 15,4 % (fyra män) att de inte visste om barnen kände till något. Bland kvinnorna svarade 72,0 % (36 kvinnor) att deras barn visste om att de var homosexuella, 12,0 % (sex kvinnor) att barnen inte visste något och 16,0 % (åtta kvinnor) att de inte visste om barnen kände till något. Eventuella könsskillnader har inte kunnat styrkas statistiskt.

Figur 4. Andelen av männen och kvinnorna som svarade "ja", "nej" eller "vet ej" på frågan om deras barn visste om att de var homo-/bisexuella.

Det var möjligt för undersökningspersonerna att avge egna kommentarer till frågan, och i synnerhet om de svarade "nej" på frågan om deras barn visste att de var homo-/bisexuella. Sammanlagt 28 personer (tio män och 18 kvinnor) uppgav någon kommentar på frågan, varav tio (tre män och sju kvinnor) kommenterade sitt "ja"-svar. Två av dessa kvinnor skrev att barnen "kommer att få veta när de blir äldre", fem kvinnor och två män att "vi visar kärleken öppet" men att barnen inte har satt ord på det, samt en man uppgav att hans minsta barn ännu inte visste något medan de båda äldre visste.

Elva personer (fem män och sex kvinnor) kommenterade sitt "nej"-svar, varav fyra män och fyra kvinnor angav att deras barn var för små. En man svarade att han "har ej kommit ut öppet" och var *inte alls öppen* i något sammanhang. En kvinna svarade att hon var "för feg" för att berätta och en kvinna svarade att hon inte hade sagt något "för att inte utsätta barnen för fördomar.

Bland dem som svarade "vet ej" gav sju personer (två män och fem kvinnor) en kommentar till, där samtliga uppgav att deras barn fortfarande var "för ungt" och "inte har satt ord på det". En av kvinnorna svarade dessutom att hon "gör ingen hemlighet av det".

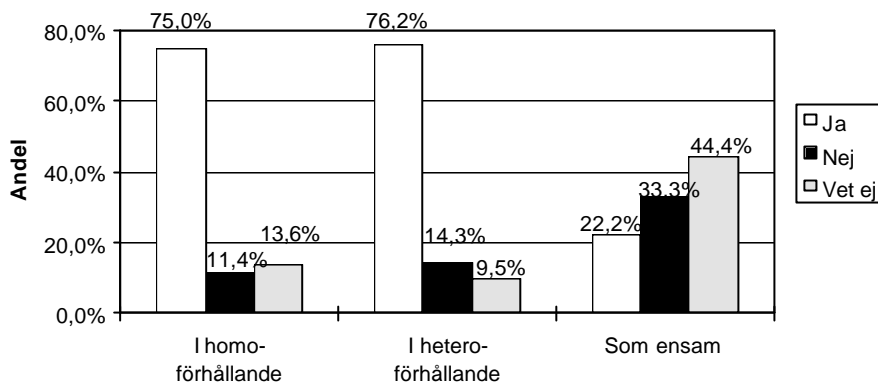
Figur 5 visar att de homosexuella föräldrarna var öppna med sin sexuella läggning för sina barn i olika omfattning beroende på om de homosexuella levde i en homosexuell eller heterosexuell relation, eller inte i någon relation alls när barnet/barnen skaffades ($X^2_{(4)} = 10,86, p < .03$).

Av de 44 personer (57,9 % av de 76 svarande, med den heterosexuella kvinnan ej medräknad) som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation svarade 75 %, eller 33 personer (tio män och 23 kvinnor) att deras barn visste om homosexualiteten, 11,4 %, eller fem personer (en man och fyra kvinnor) att deras barn inte visste något och 13,6 %, eller sex personer (en man och fem kvinnor) att de inte visste huruvida barnen kände till något eller ej.

Bland de 21 personer (27,6 % av de 76) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation svarade 76,2 %, eller 16 personer (fem män och 11 kvinnor) att deras barn visste om homosexualiteten,

14,3 %, eller tre personer (två män och en kvinna) att deras barn inte visste något och 9,5 %, eller två personer (en man och en kvinna) att de inte visste om deras barn kände till något.

Av de nio personer (11,8 % av de 76) som skaffade barn när de levde ensamma var det 22,2 %, eller två personer (kvinnor) som svarade att deras barn visste om homosexualiteten, medan 33,3 %, eller tre personer (två män och en kvinna) svarade att deras barn inte visste något och 44,4 %, eller fyra personer (två män och två kvinnor) svarade att de inte visste om deras barn kände till något.

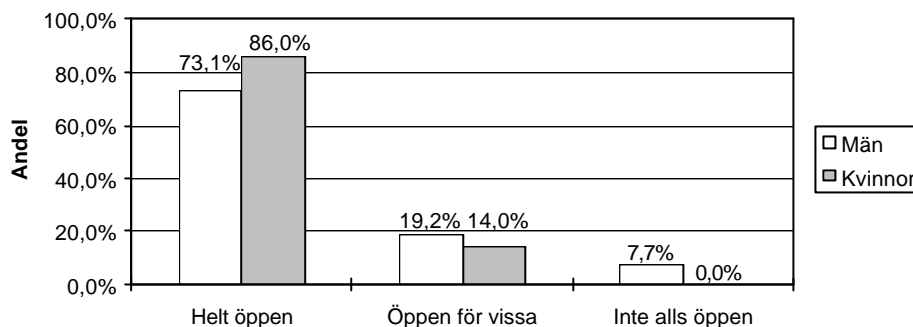
Figur 5. Andelen homosexuella föräldrar som svarade "ja", "nej" eller "vet ej" på frågan om deras barn visste om att de var homo-/bisexuella, beroende på hur de homosexuella skaffade sina barn.

Skillnaderna mellan om de homosexuellas barn kände till homosexualiteten eller ej beroende på hur de homosexuella skaffade barn kan styrkas statistiskt ($X^2_{(4)} = 10,86$, $p < .03$), då de föräldrar som skaffade barn när de levde ensamma inte var öppna med sin homosexualitet inför barnen i lika stor utsträckning som de föräldrar som skaffade när de levde i en relation (homo- eller heterosexuell). Två personer är inte med i figur 5, varav en kvinna fick barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt och en kvinna fick barn genom att flytta ihop med barnens mor. Båda dessa kvinnor svarade att deras barn kände till att de var homosexuella som föräldrar.

Öppenhet inför släkt

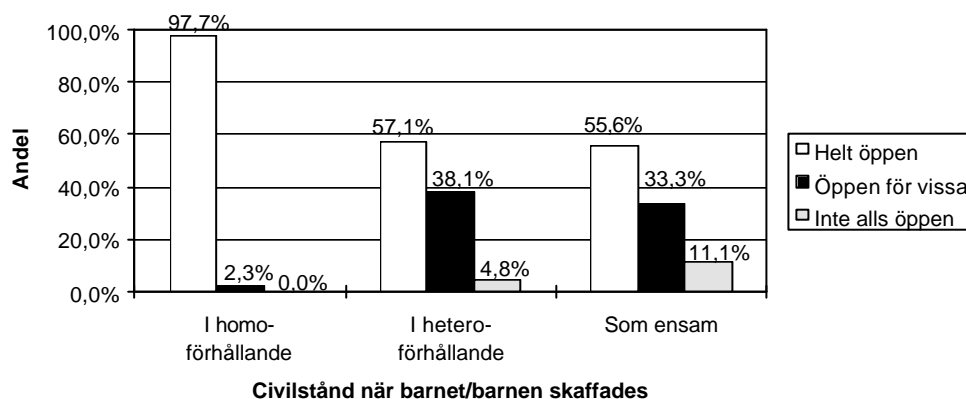
Undersökningspersonerna fick besvara frågor om i vilken grad de levde öppet som homosexuella föräldrar (som *inte alls öppna*, *öppna för vissa*, och *helt öppna*), i olika sammanhang i vardagen. Precis som med öppenheten inför föräldrarna och barnen var det en kvinna som inte kunde lämna aktuella svar, eftersom hon hade övergått till att leva heterosexuellt. Övriga 76 personer har besvarat frågorna om i vilken grad de levde öppet som homosexuella föräldrar inför släkt respektive inför vänner.

Figur 6 visar att 19 av männen (73,1 %) och 43 av kvinnorna (86 %) var *helt öppna* inför släktingarna (alltså öppna inför alla), medan fem av männen (19,2 %) och sju av kvinnorna (14 %) bara var *öppna för vissa* släktingar. Dessa skillnader mellan könen kan dock inte styrkas statistiskt. Däremot att två män (7,7 %) och ingen kvinna *inte alls var öppna* för några släktingar ger en statistiskt säkerställd skillnad mellan män och kvinnor ($X^2_{(1)} = 3,84$, $p = .05$).

Figur 6. Andelen av männen och kvinnorna med respektive grad av öppenhet som homosexuella föräldrar inför släktingarna.

Figur 7 visar att de homosexuella föräldrarna var öppna med sitt homosexuella föräldraskap i olika stor utsträckning inför sina släktingar beroende på om de homosexuella levde i en homosexuell eller heterosexuell relation, eller inte i någon relation alls, när barnet/barnen skaffades ($X^2_{(4)} = 20,69$, $p < .001$). 44 personer (57,9 % av de 76 personer som besvarade frågan) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation. Av dessa var 43 personer, eller hela 97,7 %, helt öppna med sitt homosexuella föräldraskap inför sina släktingar, vilket statistiskt visade sig vara en oproportionerligt stor andel av de som skaffade barn i en homosexuell relation ($X^2_{(2)} = 7,97$, $p < .02$).

Figur 7. Andelen homosexuella föräldrar som var helt öppna, öppna för vissa eller inte alls öppna med sitt homosexuella föräldraskap inför sina släktingar, beroende på hur de skaffade sina barn ($X^2_{(4)} = 20,69$, $p < .001$).

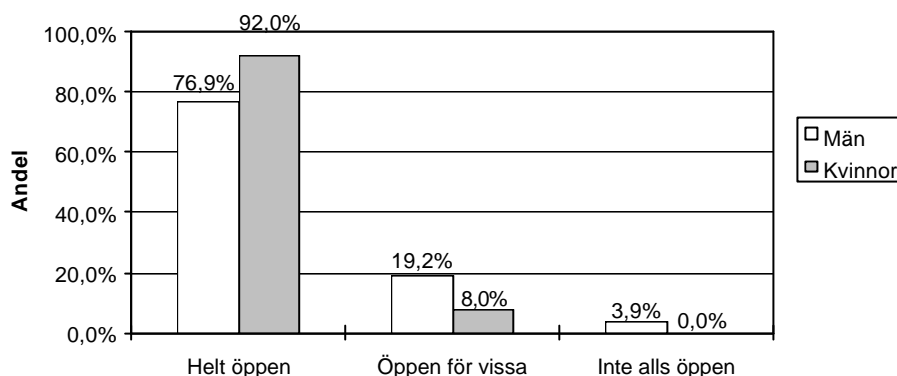
Bland de 21 personer (27,6% av de 76) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var 12 personer, 57,1 %, helt öppna som homosexuella föräldrar inför sina släktingar, vilket visade sig vara en oproportionerligt liten andel av de som skaffade barn i en heterosexuell relation ($X^2_{(2)} = 8,01$, $p < .02$). I stället var en person inte alls öppen och åtta personer, 38,1 %, bara öppna för vissa av sina släktingar, av de som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation.

Av de nio personer (11,8 % av de 76) som skaffade barn när de levde ensamma var det fem personer, eller 55,6 %, som levde helt öppna med sitt homosexuella föräldraskap inför sina släktingar, och en person som inte alls var öppen, samt tre personer, 33,3 %, som var öppna för vissa. Även om det i figur 7 ser ut som att oproportionellt få är helt öppna bland dem som skaffade barn när de levde ensamma så är siffrorna inte signifikanta. Två personer som levde helt öppna med sitt föräldraskap inför

sina släktingar, den ena som skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt och den andra genom att flytta ihop med barnets mor, finns inte med i *figur 7*.

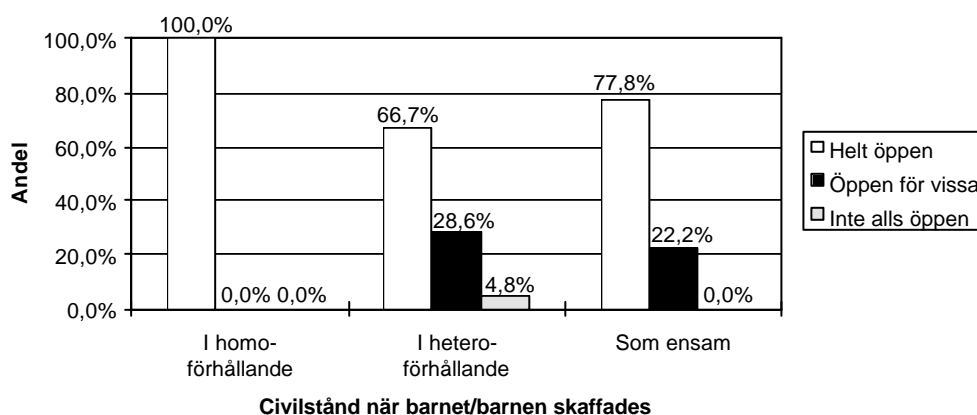
Öppenhet inför vänner

Figur 8 visar att 20 av männen (76,9 %) och 46 av kvinnorna (92 %) var *helt öppna* inför sina vänner, som homosexuella föräldrar. Samtidigt var fem av männen (19,2 %) men endast fyra av kvinnorna (8 %) *öppna bara för vissa* av sina vänner samt en enda man (3,8 %) och ingen kvinna var *inte alls öppen* för vänner. Inga skillnader kan styrkas statistiskt ($p < .07$) mellan män och kvinnor beträffande öppenhet inför vänner, men resultatet visar en viss trend.

Figur 8. Andelen av männen och kvinnorna med respektive grad av öppenhet som homosexuella föräldrar inför sina vänner.

I *Figur 9* visas att öppenheten bland de homosexuella föräldrarna, inför vänner, skilde sig mellan de homosexuella som levde i en homosexuell relation, i en heterosexuell relation, eller som ensam, när barnet/barnen skaffades ($X^2_{(4)} = 16,41$, $p < .01$). Fyrtiofyra personer (57,9 % av de 76 personer som besvarade frågan) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation.

Figur 9. Andelen homosexuella föräldrar som var helt öppna, öppna för vissa eller inte alls öppna med sitt föräldraskap inför sina vänner, beroende på hur de skaffade sina barn.

Av dessa var samtliga *helt öppna* med sitt homosexuella föräldraskap inför sina vänner, vilket statistiskt visar sig vara något sensationellt ($X^2_{(2)} = 6,09$, $p < .05$). Bland de 21 personer (27,6% av de 76) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var 14 personer, 66,7 %, *helt öppna* som

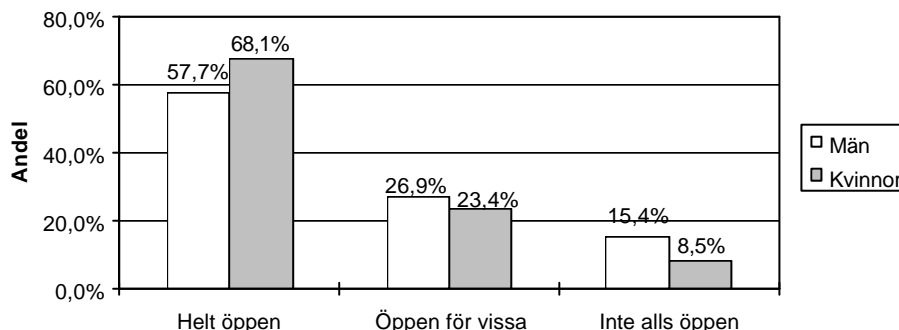
homosexuella föräldrar inför sina vänner. Samtidigt var en person *inte alls öppen* och sex personer, 28,6 %, bara *öppen för vissa* av sina vänner, vilket var oproportionerligt många ($X^2_{(2)}= 9,01$, $p < .012$) bland dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation.

Av de nio personer (11,8 % av de 76) som skaffade barn när de levde ensamma var det sju personer, eller 77,8 %, som levde *helt öppet* med sitt homosexuella föräldraskap inför sina vänner, och ingen person som *inte alls var öppen*, samt två personer, 22,2 %, som var *öppna för vissa*. Inga statistiskt säkerställda avvikelser, från vad som är proportionellt, kan ses bland dem som skaffade barn när de levde ensamma ($X^2_{(2)}= 1,31$, $p < .5$).

En person som levde *helt öppet* med sitt föräldraskap inför sina vänner finns inte med i *figur 9*. Hon skaffade barn genom att flytta ihop med barnets mor. En person som var *öppen för vissa* av sina vänner finns inte heller med i *figur 9*. Hon skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt.

Öppenhet på arbetet

73 personer besvarade frågan om i vilken grad de levde öppet som homosexuella föräldrar på sin arbetsplats. Samtliga 26 män besvarade frågan, men endast 47 av kvinnorna. Att tre kvinnor inte kunde ange graden av öppenhet på sina respektive arbetsplatser berodde på att två av dem var arbetslösa och att en av dem var sjukpensionär. En man och en kvinna, av de som besvarade frågan, var inte öppna med sitt homosexuella föräldraskap på sitt arbete, trots att de var helt öppna med sin homosexuella läggning. *Figur 10* visar andelen av männen och kvinnorna med respektive grad av öppenhet som homosexuella föräldrar på arbetet.

Figur 10. Andelen av männen och kvinnorna med respektive grad av öppenhet som homosexuella föräldrar på arbetet.

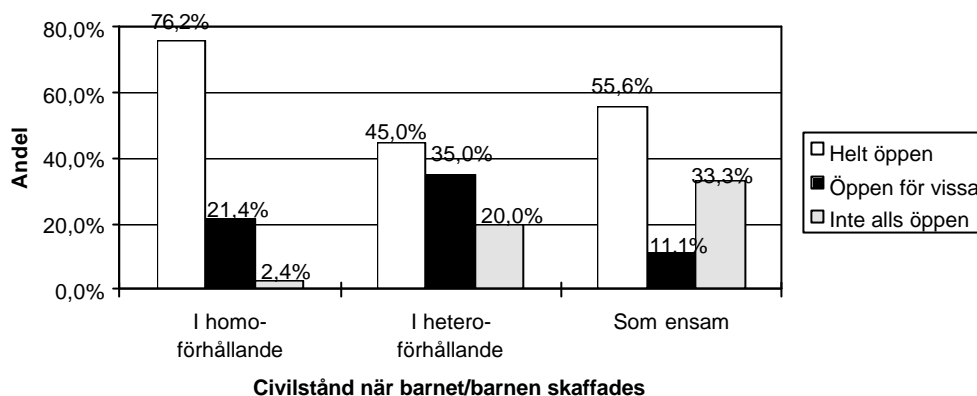
Resultatet visar att 15 av männen (57,7 %) och 32 av kvinnorna (68,1 %) var *helt öppna* på sitt arbete som homosexuella föräldrar och att sju av männen (26,9 %) och 11 av kvinnorna (23,4 %) bara var *öppna för vissa* samt att fyra män (15,4 %) och fyra kvinnor (8,5 %) *inte alls var öppna* på sitt arbete. Inga avvikelser mellan könen kan säkerställas statistiskt.

I *figur 11* visas att öppenheten på arbetet bland de homosexuella föräldrarna skilde sig mellan de homosexuella som levde i en homosexuell relation, i en heterosexuell relation, eller som ensamma, när barnet/barnen skaffades ($X^2_{(4)}= 12,11$, $p < .02$). 42 personer (57,5 % av de 73

personer som besvarade frågan) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation. Av dessa var 32 personer, eller 76,2 %, *helt öppna* med sitt homosexuella föräldraskap på arbetet. Ingen avvikelse från

vad som var proportionellt kan styrkas statistiskt, med avseende på öppenheten hos dem som skaffade barn i en homosexuell relation.

Bland de 20 personer (27,4 % av de 73) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var nio personer, 45 %, *helt öppna* som homosexuella på arbetet. Samtidigt var fyra personer, eller 20 %, *inte alls öppna* och sju personer, 35 %, *bara öppna för vissa* på arbetet, av dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation. Inte heller här var skillnaderna mellan grupperna signifikant oproportionella.

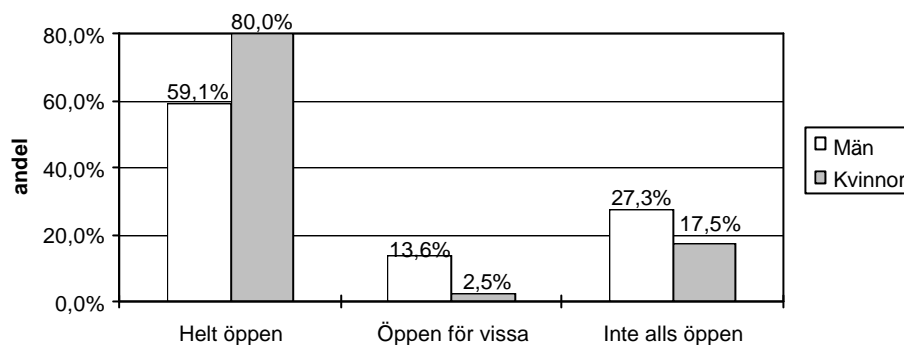
Figur 11. Andelen homosexuella föräldrar som var helt öppna, öppna för vissa eller inte alls öppna med sitt homosexuella föräldraskap på arbetet, beroende på hur de skaffade sina barn.

Av de nio personer (12,3 % av de 73) som skaffade barn när de levde ensamma var det fem personer, eller 55,6 %, som levde *helt öppet* med sitt homosexuella föräldraskap på arbetet, och tre personer, 33,3 %, som *inte alls var öppna*, samt en person som var *öppen för vissa* ($\chi^2_{(2)} = 4,63, p < .1$). En person som levde *helt öppet* med sitt föräldraskap på arbetet finns inte med i figur 11. Hon skaffade barn genom att flytta ihop med barnets mor. En person var *öppen för vissa* på arbetet och finns inte heller med i figur 11. Hon skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt.

Öppenhet på dagis/förskola

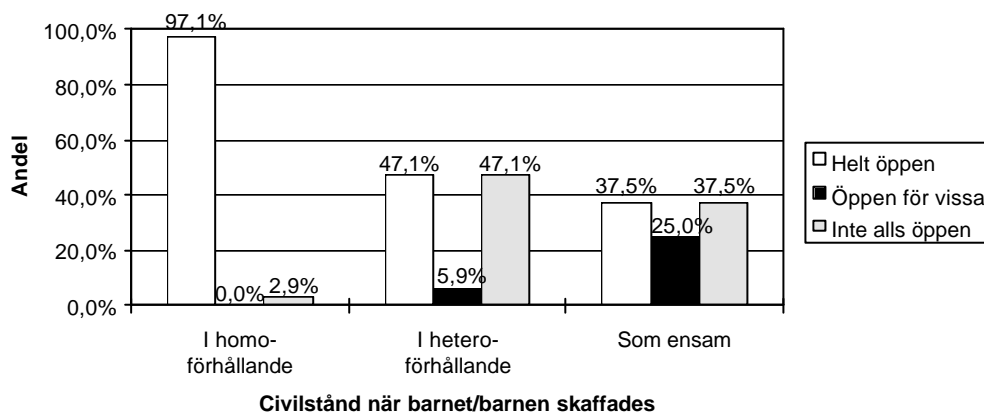
Frågan om de homosexuella föräldrarnas öppenhet på dagis/förskola besvarades av 62 personer (22 män och 40 kvinnor). Utöver dessa var det en kvinna som angav att hon skulle komma att vara *helt öppen* på dagis så snart hennes barn hade börjat där. En annan kvinna skrev att frågan inte längre var aktuell eftersom hennes barn var äldre än "dagisbarn". Övriga, som inte besvarade frågan, avstod av okänd anledning.

Som figur 12 visar var det 13 av de svarande männen (59,1 %) och 32 av de svarande kvinnorna (80 %) som var *helt öppna* på dagiset/förskolan som homosexuella föräldrar. Tre av männen (13,6 %) och en av kvinnorna (2,5 %) var *bara öppna för vissa* och sex män (27,3 %) och sju kvinnor (17,5 %) var *inte alls öppna* på dagiset/förskolan. Ingen skillnad kan emellertid uppmätas statistiskt mellan mäns och kvinnors öppenhet på dagiset/förskolan.

Figur 12. Andelen av männen och kvinnorna med respektive grad av öppenhet som homosexuella föräldrar på dagis/förskola.

Figur 13 visar att öppenheten på dagis/förskola bland de homosexuella föräldrarna skiljde sig markant mellan de homosexuella som levde i en homosexuell relation, i en heterosexuell relation, eller som ensamma, när barnet/barnen skaffades ($X^2_{(4)} = 25,67, p < .0001$). Trettiofyra personer (54,8 % av de 62 personer som besvarade frågan) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation. Av dessa var 33 personer, eller 97,1 %, helt öppna med sitt homosexuella föräldraskap på dagis/förskolan, vilket var en oproportionerligt stor andel av föräldrarna som skaffade barn i en homosexuell relation, samtidigt som endast en person inte alls var öppen och inte en enda person bara var öppen för vissa ($X^2_{(2)} = 9,09, p < .011$).

Figur 13. Andelen homosexuella föräldrar som var helt öppna, öppna för vissa eller inte alls öppna med sitt homosexuella föräldraskap på dagis/förskola, beroende på hur de skaffade sina barn.

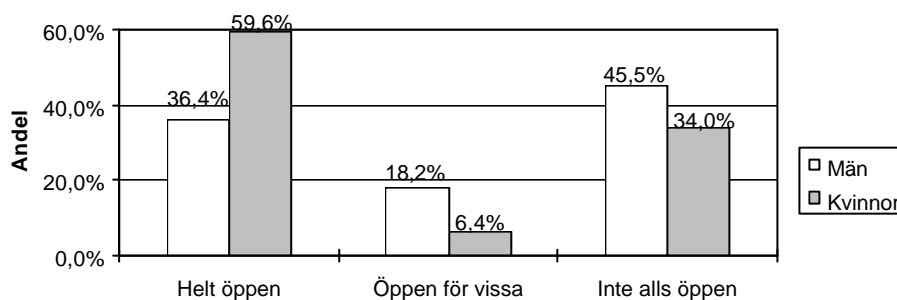
Bland de 18 personer (29 % av de 62) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var åtta personer, 44,4 %, helt öppna som homosexuella på dagiset/förskolan, liksom åtta personer, eller 44,4 %, inte alls var öppna och två personer, 11,1 %, bara var öppna för vissa på dagiset/förskolan. Att ovanligt många inte alls var öppna kan styrkas statistiskt ($X^2_{(2)} = 7,71, p < .022$).

Av de åtta personer (12,9 % av de 62) som skaffade barn när de levde ensamma var det tre personer, eller 37,5 %, som levde helt öppet med sitt homosexuella föräldraskap på dagiset/förskolan, vilket var relativt få, samtidigt som tre personer inte alls var öppna, samt två personer, 25 %, var öppna för vissa. Resultatets oproportionerlighet, med väldigt få helt öppna, kan styrkas statistiskt ($X^2_{(2)} = 8,87, p$

< .012). En person som levde *helt öppet* med sitt föräldraskap på dagiset/förskolan finns inte med i *figur 13*. Hon skaffade barn genom att flytta ihop med barnets mor. En person var *inte alls öppen* på dagiset/förskolan och finns inte heller med i *figur 13*. Hon skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt.

Öppenhet i snabbköpet

69 av de undersökta (22 män och 47 kvinnor) uppgav sin grad av öppenhet för "kassörskan" på snabbköpet. Utöver dessa svarade en man och en kvinna att de inte hade någon kontakt med "kassörskan" på snabbköpet. Övriga som inte svarade avstod utan att närmare ange orsak. Åtta av männen (36,4 %) och 28 av kvinnorna (59,6 %) var *helt öppna* som homosexuella föräldrar i snabbköpet, för alla "kassörskorna", medan fyra av männen (18,2 %) och tre av kvinnorna (6,4 %) bara var *öppna för vissa* samt tio av männen (45,5 %) och 16 av kvinnorna (34 %) *inte alls var öppna* för någon "kassörskan" på snabbköpet. *Figur 14* visar andelen av männen och kvinnorna med respektive grad av öppenhet som homosexuella föräldrar för "kassörskan" på snabbköpet. Eventuella skillnader mellan könen har dock kunnat styrkas statistiskt.

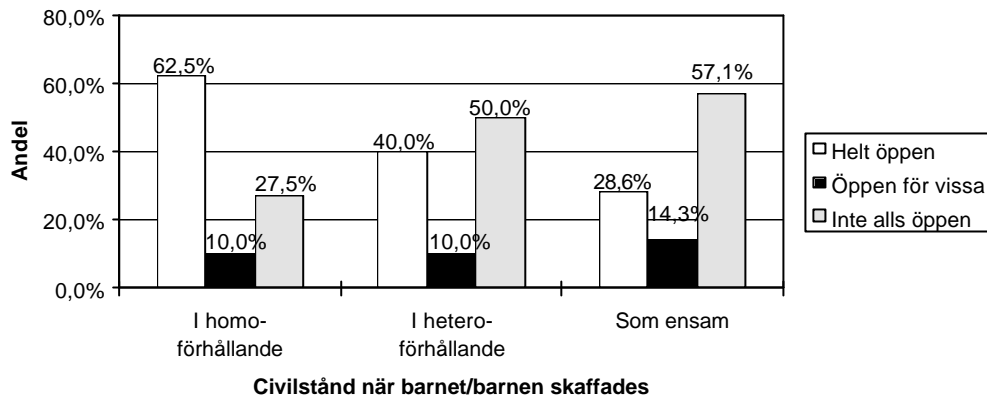
Figur 14. Andel av männen och kvinnorna med respektive grad av öppenhet som homosexuella föräldrar för "kassörskan" på snabbköpet.

Figur 15 visar hur öppenheten för "kassörskan" på snabbköpet bland de homosexuella föräldrarna tenderar att skilja sig mellan de homosexuella som levde i en homosexuell relation, i en heterosexuell relation, eller som ensamman, när barnet/barnen skaffades. Dock kan skillnaderna inte styrkas statistiskt. Fyrtio personer (58 % av de 69 personer som besvarade frågan) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation. Av dessa var 25 personer, eller 62,5 %, *helt öppna* med sitt homosexuella föräldraskap för "kassörskan" på snabbköpet, medan 11 personer, 27,5 %, *inte var öppna alls* och fyra personer, 10 %, bara var *öppna för vissa*.

Av de 20 personer (29 % av de 69) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var åtta personer, 40 %, *helt öppna* som homosexuella för "kassörskan" på snabbköpet. Tio personer, eller 50 %, var *inte alls öppna* och två personer, 10 %, bara *öppna för vissa*, på snabbköpet. Av de sju personer (10,1 % av de 69) som skaffade barn när de levde ensamman var det två personer, eller 28,6 %, som levde *helt öppet* med sitt homosexuella föräldraskap för "kassörskan" på snabbköpet, och fyra personer, 57,1 %, som *inte alls var öppna*, samt en person som var *öppen för vissa*. Men, som sagt, inga statistiskt säkerställda skillnader har hittats i öppenhet på snabbköpet beroende på hur de homosexuella skaffade barn.

En person som levde *helt öppet* med sitt föräldraskap inför "kassörskan" på snabbköpet finns inte med i *figur 15*. Hon skaffade barn genom att flytta ihop med barnets mor. En person var *inte alls öppen*

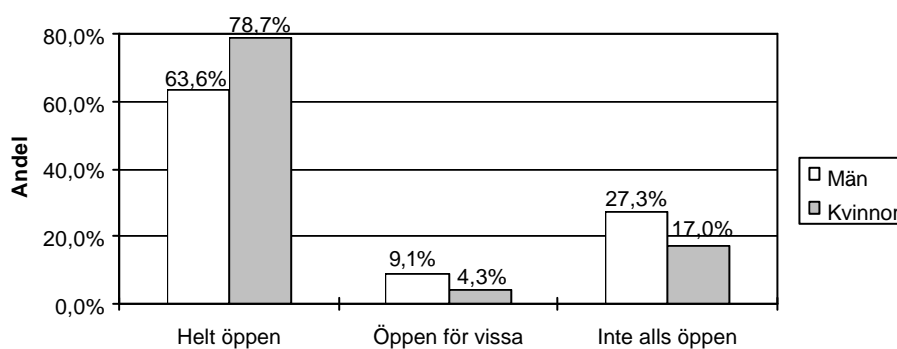
inför "kassörskan" på snabbköpet och finns inte heller med i *figur 15*. Hon skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt.

Figur 15. Andelen homosexuella föräldrar som var helt öppna, öppna för vissa eller inte alls öppna med sitt homosexuella föräldraskap för "kassörskan" på snabbköpet, beroende på hur de skaffade sina barn.

Öppenhet på Barnavårdscentralen

Frågan om de homosexuella föräldrarnas öppenhet på Barnavårdscentralen besvarades av 69 personer (22 män och 47 kvinnor). De som avstod från att besvara frågan gjorde det av okänd anledning. Som *figur 16* visar var det 14 av de svarande männen (63,6 %) och 37 av de svarande kvinnorna (78,7 %) som var *helt öppna* på Barnavårdscentralen som homosexuella föräldrar. Två av männen (9,1 %) och två av kvinnorna (4,3 %) var bara *öppna för vissa* på Barnavårdscentralen och sex män (27,3 %) och åtta kvinnor (17 %) var *inte alls öppna* på Barnavårdscentralen, som homosexuella föräldrar. Det finns emellertid inga statistiskt signifikanta skillnader mellan män och kvinnor med avseende på öppenheten på Barnavårdscentralen.

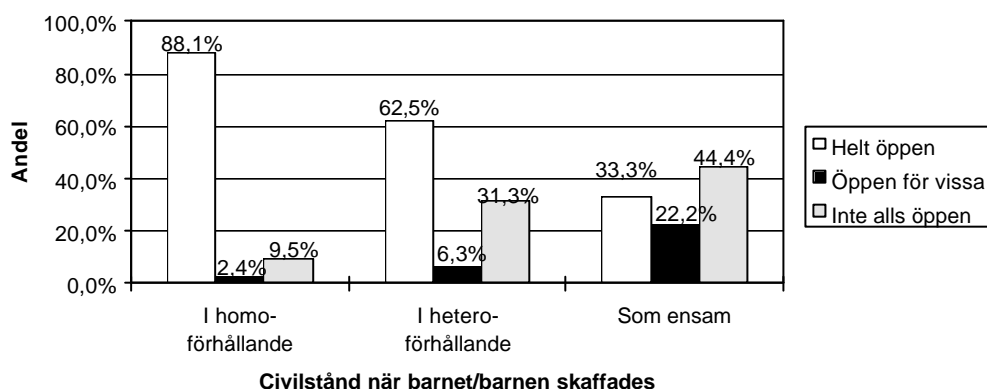
Figur 16. Andelen av männen och kvinnorna med respektive grad av öppenhet som homosexuella föräldrar på Barnavårdscentralen.

Figur 17 visar att öppenheten på Barnavårdscentralen bland de homosexuella föräldrarna skilde sig mellan de homosexuella som levde i en homosexuell relation, i en heterosexuell relation, eller som ensamma, när barnet/barnen skaffades ($X^2_{(4)} = 14,47, p < .01$). Fyrtiotvå personer (60,9 % av de 69 personer som besvarade frågan) skaffade barn när de levde i en homosexuell relation. Av dessa var 37 personer, eller 88,1 %, *helt öppna* med sitt homosexuella föräldraskap på Barnavårdscentralen, och

fyra personer, 10,8 %, *inte alls öppna* samt en person bara *öppen för vissa*. Skillnaderna mellan grupperna är inte signifikant oproportionella.

Bland de 16 personer (23,2 % av de 69) som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var tio personer, 62,5 %, *helt öppna* som homosexuella på Barnavårdscentralen, men samtidigt var fem personer, eller 31,3 %, *inte alls öppna* och en person var bara *öppen för vissa* på Barnavårdscentralen. Inte heller här är skillnaderna mellan grupperna signifikant oproportionella.

Av de nio personer (13 % av de 69) som skaffade barn när de levde ensamma var det endast tre personer, eller 33,3 %, som levde *helt öppet* med sitt homosexuella föräldraskap på Barnavårdscentralen, men fem personer, 55,6 %, som *inte alls var öppna*, samt två personer, 22,2 %, som var *öppna för vissa*. Bland dem som skaffade barn när de levde ensamma märks dock en statistiskt säkerställd skillnad med avseende på öppenhet, då oproportionerligt många *inte alls var öppna* ($X^2_{(2)} = 8,95, p < .012$). En person som levde *helt öppet* med sitt föräldraskap på Barnavårdscentralen finns inte med i *figur 17*. Hon skaffade barn genom att flytta ihop med barnets mor. En person som *inte alls var öppen* på Barnavårdscentralen finns inte heller med i *figur 17*. Hon skaffade barn genom en tillfällig heterosexuell kontakt.

Figur 17. Andelen homosexuella föräldrar som var helt öppna, öppna för vissa eller inte alls öppna med sitt homosexuella föräldraskap på Barnavårdscentralen, beroende på hur de skaffade sina barn.

Sammanfattning av öppenheten

Resultatet visar alltså att kvinnorna procentuellt sett var *helt öppna* som homosexuella föräldrar i större utsträckning än vad männen var, i samtliga undersökta miljöer (inför föräldrar, barn, släktingar och vänner samt på arbetet, dagis/förskola, snabbköpet och Barnavårdscentralen), men att dessa skillnader mellan könen inte kan styrkas statistiskt, annat än för skillnaden mellan mäns och kvinnors öppenhet inför släktingar ($p = .05$). Samtidigt var procentuellt sett fler män än kvinnor *inte alls öppna* i dessa miljöer, men inte heller dessa könsskillnader är statistiskt signifikanta.

Resultatet visar också att i samtliga miljöer var homosexuella som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation *helt öppna* i procentuellt sett större utsträckning än vad de homosexuella var som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation eller när de levde ensamma. I alla sammanhang, utom inför föräldrarna, barnen och inför "kassörskan" på snabbköpet, kan denna skillnad även styrkas statistiskt, med minst 95 % säkerhet.

Bemötande

Föräldrarnas reaktioner över familjelivet

Frågan ”Hur reagerade dina föräldrar när du berättade om ditt familjeliv, d v s att du är homo-/bisexuell förälder?” besvarades på något sätt av 68 personer (21 män och 47 kvinnor), varav en var en kvinna som vid undersökningstillfället hade övergått till att leva som heterosexuell, men som ändå uppgav hur hennes föräldrar hade reagerat på den tiden då det var aktuellt att ”komma ut” som lesbisk och hon finns därför med i beräkningarna. Två personer besvarade inte frågan av okänd anledning, i fyra fall besvarades inte frågan därför att ingen av föräldrarna visste om det homosexuella föräldraskapet över huvud taget, och för två personer var båda föräldrarna döda. Dessutom angav en kvinna att det var ”fel fråga i min situation då jag ’kom ut’ långt efter barnens tillkomst”.

De svarande kunde välja att kryssa för ett eller flera av de sju givna reaktionstyperna ”med acceptans fullt ut”, ”respekterar men gillar det ej”, ”ville ge stöd”, ”ville inte prata om det”, ”tog visst avstånd”, ”bröt kontakten” samt ”gillade att få barnbarn”, och fick ange reaktionerna från fadern respektive modern var för sig. Femtioåtta personer (17 män och 41 kvinnor) angav reaktionen från sina fäder och 63 personer (19 män och 44 kvinnor) angav reaktionen från sina mödrar. I de fall då reaktionen från endast en förälder angavs var den andra föräldern död i 11 fall. Ingen av de undersökta uppgav att någon av deras föräldrar ”bröt kontakten”.

Fyrtiofyra personer, 11 män (52,4 % av de svarande männen) och 33 kvinnor (70,2 % av de svarande kvinnorna), svarade att åtminstone en av deras föräldrar reagerade ”med acceptans fullt ut”, varav 30 (68,2 %) hade skaffat barn när de levde i en homosexuell relation, nio (20,4 %) hade skaffat barn när de levde i en heterosexuell relation och fyra (9,1 %) hade skaffat barn när de levde ensamma som homosexuella, samt en kvinna fick barn genom att flytta ihop med barnens mor. Skillnaderna i reaktionerna från föräldrarna beroende på hur de homosexuella skaffade sina barn diskuteras vidare längre fram.

De homosexuella kvinnornas mödrar reagerade ”med acceptans fullt ut” i procentuellt sett större utsträckning än vad fäderna gjorde, medan det inte fanns någon lika stor procentuell skillnad mellan hur männens fäder och mödrar reagerade, vilket *tabell 7* visar. Likaså var det procentuellt sett fler av kvinnornas än av männens mödrar som reagerade ”med acceptans fullt ut”. Inga av dessa skillnader kan emellertid styrkas statistiskt.

Tabell 7. *Andelen av männens respektive kvinnornas fäder och mödrar som reagerade ”med acceptans fullt ut”*

	Fäder (%)	Mödrar (%)
Män	47,1	47,4
Kvinnor	51,2	68,2
Samtliga	50,0	61,9

Bland kvinnorna reagerade mödrarna med full acceptans i 30 fall (68,2 % av de 44 som uppgav mödrarnas reaktion), och där fadern i fem fall var död samt i sju fall inte reagerade fullt lika positivt. Kvinnornas fäder reagerade med full acceptans i 21 fall (51,2 % av de 41 som uppgav fädernas

reaktion), och där modern var död i ett fall samt i två fall reagerade mindre positivt. Bland männen reagerade mödrarna med full acceptans i nio fall (47,4 % av de 19 som uppgav mödrarnas reaktion), varav fadern var död i två fall samt i ett fall inte reagerade fullt så positivt som modern. Männens fäder reagerade med acceptans fullt ut i åtta fall (47,1 % av de 17 som uppgav fädernas reaktion), varav modern i ett fall var död, samt i ett fall inte reagerade lika positivt som fadern.

Tjugosex personer, sju män (33,3 %) och 19 kvinnor (40,4 %), svarade att reaktionen hos åtminstone en av deras föräldrar var att de "ville ge stöd", varav 19 personer (73,1 %) hade skaffat barn när de levde i en homosexuell relation, en person (3,9 %) hade skaffat barn när hon levde i en heterosexuell relation och fem personer (19,2 %) hade skaffat barn när de levde ensamma, samt en kvinna angav bara att hon fick barn genom att flytta ihop med barnens mor.

Tabell 8 visar att 18 av kvinnornas mödrar (40,9 % av de 44 som uppgav mödrarnas reaktion) reagerade med att vilja ge stöd, där fäderna i fyra fall var döda och i fyra fall reagerade på andra sätt. Elva av kvinnornas fäder (26,8% av de 41 som uppgav fädernas reaktion) reagerade med att vilja ge stöd, där modern i ett enda fall reagerade annorlunda. För männen reagerade sju mödrar (36,8 % av de 19 som uppgav mödrarnas reaktion) med att vilja ge stöd, där fadern i ett fall var död och två andra fäder reagerade mer negativt, samt fyra fäder (23,5 % av de 17 som uppgav fädernas reaktion) reagerade med att vilja ge stöd, där även mödrarna reagerade så. Skillnaderna mellan hur männens respektive kvinnornas fäder och mödrar reagerade är så små att de inte kunnat styrkas statistiskt. Inte heller skillnaden mellan hur mödrar reagerade i förhållande till fäderna har kunnat styrkas statistiskt.

Tabell 8. *Andelen av männens respektive kvinnornas fäder och mödrar som reagerade med att de "ville ge stöd"*

	Fäder (%)	Mödrar (%)
Män	23,5	36,8
Kvinnor	26,8	40,9
Samtliga	25,9	39,7

Nio personer, tre män (14,3 %) och sex kvinnor (12,8 %), svarade att reaktionen hos åtminstone en av deras föräldrar var "respekterar men gillar det ej", varav endast två personer (22,2 %) hade skaffat barn när de levde i en homosexuell relation och sex (66,7 %) hade skaffat barn när de levde i en heterosexuell relation. Dessutom var det en kvinna som fick barn genom att flytta ihop med barnens mor, vars far alltså reagerade mindre positivt än hennes mor, som enligt ovan reagerade "med acceptans fullt ut".

Som tabell 9 visar reagerade två av kvinnornas mödrar (4,5 % av de 44 som uppgav moderns reaktion) med "respekterar men gillar det ej", där fadern i ett fall i stället reagerade "med acceptans fullt ut". Kvinnornas fäder respekterade men gillade ej familjesituationen i fem fall (12,2 % av de 41 som uppgav fädernas reaktion), där mödrarna i fyra fall i stället reagerade "med acceptans fullt ut". Två av männens mödrar (10,5 % av de 19 som uppgav moderns reaktion) respekterade men gillade det ej, där fäderna i båda fallen reagerade annorlunda. För en man (5,9 % av de 17 som uppgav reaktionen hos fadern) reagerade fadern med "respekterar men gillar det ej". De procentuella skillnaderna mellan

reaktionerna bland männens respektive kvinnornas fäder och mödrar är inte statistiskt signifikanta, liksom inte heller skillnaderna mellan mödrars och fäders reaktioner.

Tabell 9. *Andelen av männens respektive kvinnornas fäder och mödrar vars reaktion var "respekterar men gillar det ej"*

	Fäder (%)	Mödrar (%)
Män	5,9	10,5
Kvinnor	12,2	4,5
Samtliga	10,3	6,3

Tio personer, varav två män (9,5 %) och åtta kvinnor (17,0 %) svarade att reaktionen hos åtminstone en av deras föräldrar var att de "ville inte prata om det", varav tre personer (30%) hade skaffat barn när de levde i en homosexuell relation, fyra (40%) hade skaffat barn när de levde i en heterosexuell relation och två (20%) hade skaffat barn när de levde ensamma som homosexuella, samt en kvinna fick barn genom att flytta ihop med barnens mor.

Den här reaktionstypen framstod som procentuellt sett betydligt vanligare bland fäderna än bland mödrarna för såväl män som kvinnor (se *tabell 10*), men kan inte på grund av det lilla urvalet styrkas statistiskt.

Tre av männens fäder (17,6 % av de 17 som uppgav faderns reaktion) och en av männens mödrar (5,3 % av de 19 som uppgav moderns reaktion) reagerade med att de inte ville prata om "det", och för kvinnorna reagerade sju fäder (17,1 % av de 41 som uppgav faderns reaktion) och tre mödrar (6,8 % av de 44 som uppgav moderns reaktion) med att de "ville inte prata om det". I tre av de fall där moderns reaktion var "ville inte prata om det" reagerade fadern på samma sätt. Däremot reagerade sju fäder med att inte vilja prata om det trots att modern i dessa fall reagerade annorlunda (i två fall för männen och fem fall för kvinnorna).

Tabell 10. *Andelen av männens respektive kvinnornas fäder och mödrar vars reaktion var "ville inte prata om det"*

	Fäder (%)	Mödrar (%)
Män	17,6	5,3
Kvinnor	17,1	6,8
Samtliga	17,2	6,3

Fyra personer, en man (4,8 %) och tre kvinnor (6,4 %) svarade att åtminstone en av deras föräldrar reagerade med att de "tog visst avstånd", varav en kvinna hade skaffat barn när hon levde i en homosexuell relation, två kvinnor (50%) hade skaffat barn när de levde i en heterosexuell relation samt en man hade skaffat barn när han levde ensam som homosexuell.

Som *tabell 11* visar reagerade två av kvinnornas mödrar (4,5 % av de 44 som uppgav moderns reaktion) med att de ”tog visst avstånd”, där fäderna i båda fallen i stället reagerade med att de ”ville inte prata om det”. I ett fall (2,4 % av de 41 som uppgav faderns reaktion) reagerade en kvinnas far med att ta visst avstånd, där modern i stället reagerade ”med acceptans fullt ut”. För en man reagerade både modern (5,3 % av de 19 som uppgav moderns reaktion) och fadern (5,9 % av de 17 som uppgav faderns reaktion) med att ta visst avstånd. Det lilla urvalet gör det svårt att urskilja några statistiskt signifikanta skillnader mellan männen och kvinnorna och mellan fädernas respektive mödrarnas sammantagna reaktioner.

Tabell 11. *Andelen av männens respektive kvinnornas fäder och mödrar som reagerade med att de ”tog visst avstånd”*

	Fäder (%)	Mödrar (%)
Män	5,9	5,3
Kvinnor	2,4	4,5
Samtliga	3,4	4,8

Fyrtio personer, varav 11 män (53,4 %) och 29 kvinnor (61,7 %) svarade att reaktionen hos åtminstone en av deras föräldrar var att de ”gillade att få barnbarn”, varav 31 personer (77,5 %) hade skaffat barn när de levde i en homosexuell relation, fyra (10 %) hade skaffat barn när de levde i en heterosexuell relation och fem (12,5 %) hade skaffat barn när de levde ensamma som homosexuella.

Nio av männens fäder (52,9 % av de 17 som uppgav faderns reaktion) och tio av männens mödrar (52,6 % av de 19 som uppgav moderns reaktion), samt 21 av kvinnornas fäder (51,2 % av de 41 som uppgav faderns reaktion) och 25 av kvinnornas mödrar (56,8 % av de 44 som uppgav moderns reaktion) reagerade med att de ”gillade att få barnbarn”, vilket *tabell 12* visar.

Tabell 12. *Andelen av männens respektive kvinnornas fäder och mödrar vars reaktion var att de ”gillade att få barnbarn”*

	Fäder (%)	Mödrar (%)
Män	52,9	52,6
Kvinnor	51,2	56,8
Samtliga	51,7	55,6

I 23 fall reagerade fadern och modern på samma sätt, med att de gillade att få barnbarn. Skillnaderna mellan män och kvinnor är obefintliga. Inte heller mellan fädernas och mödrarnas reaktion sammantaget kan någon statistisk signifikans hittas.

Resultatet visar alltså att den vanligaste reaktionstypen hos mödrarna var ”med acceptans fullt ut”, och den näst vanligaste reaktionstypen att de ”gillade att få barn”. Bland fäderna var den vanligaste

reaktionstypen att de ”gillade att få barnbarn”, och den näst vanligaste reaktionstypen ”med acceptans fullt ut”. Den tredje vanligaste reaktionen för åtminstone en av föräldrarna var att de ”ville ge stöd”.

För både männen och kvinnorna tenderade fler mödrar (med en genomsnittlig svarsfrekvens på 50,8 %) än fäder (med en genomsnittlig svarsfrekvens på 37,9 %) att reagera ”med acceptans fullt ut” och/eller med att de ”ville ge stöd”, men resultatet är inte statistiskt signifikant. Andelen av dem som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation var större (116,7 %) än andelen bland dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation (58,8 %) av dem som mötte ”positiva” reaktioner, av typen ”med acceptans fullt ut” och ”ville ge stöd” ($p < .02$), vilket *figur 18* visar.

Samtidigt var ”negativa” reaktioner, som ”respekterar men gillar det ej”, ”ville inte prata om det” och ”tog visst avstånd” mer vanliga bland dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation (där 70,6 % uppgav minst ett av de ”negativa alternativen) än bland dem som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation (där 14,3 % uppgav minst ett av de ”negativa” alternativen), $p < .01$. Ett X^2 -test för hela *figur 18* visar att det finns uppenbara skillnader mellan hur föräldrarna reagerade över det homosexuella föräldraskapet beroende på hur de homosexuella skaffade sina barn ($X^2_{(5)} = 24,47$, $p < .001$). Detta innebär att föräldrar till dem som skaffade barn i en homosexuell relation oftare reagerade *med acceptans fullt ut*, med att de *ville ge stöd*, samt *gillade att få barnbarn* än vad föräldrar gjorde till dem som skaffade barn i en heterosexuell relation och senare övergick till att leva som homosexuella. De sistnämndas föräldrar hade i stället oftare reaktioner som *respekterar men gillar ej*, *ville inte prata om det* och *tog visst avstånd*.

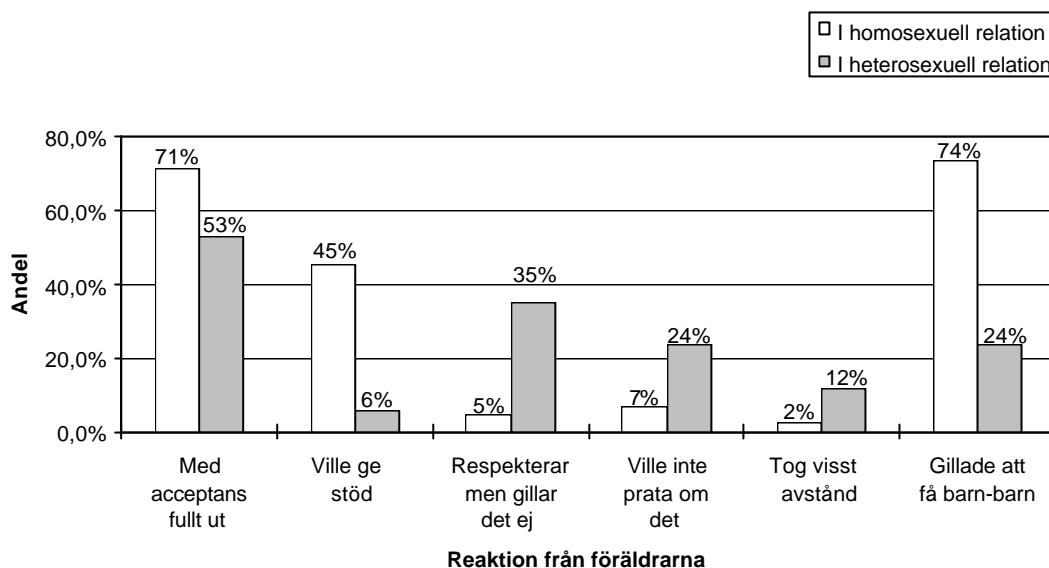
71,4 % (30 personer) av de som skaffade barn i en homosexuell relation och som dessutom angav någon form av svar på frågan om deras föräldrars reaktion över det homosexuella föräldraskapet svarade att åtminstone en av deras föräldrar reagerade ”med acceptans fullt ut”. Motsvarande siffra för dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var 52,9% (nio personer). Dessutom var andelen svarande bland dem som skaffade barn i en homosexuell relation (93,3 %, eller 42 av 45 personer) större än andelen bland de svarande som skaffade barn i en heterosexuell relation (81,0 %, eller 17 av 21 personer), varpå skillnaderna blir ännu större, men ändå inte statistiskt signifikanta. I förhållande till samtliga 77 undersökta svarade 66,7 % av dem som skaffade barn i en homosexuell relation och 42,6 % av dem som skaffade barn i en heterosexuell relation, att åtminstone en av deras föräldrar reagerade ”med acceptans fullt ut”.

Nitton personer, 42,2 % av samtliga 45 personer (eller 45,2 % av de svarande) som skaffade barn i en homosexuell relation angav att åtminstone en av deras föräldrar reagerade med att de ”ville ge stöd” medan motsvarande siffror för dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var 4,8 % av samtliga (en person), eller 5,9 % av de svarande ($p < .02$).

Samtidigt visar resultatet att två personer (4,4 % av samtliga och 4,8 % av de svarande) av dem som skaffade barn i en homosexuell relation angav att reaktionen hos åtminstone en av deras föräldrar var att de ”respekterar men gillar det ej”, medan motsvarande siffror för dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var sex personer (28,6 % av samtliga och 35,3 % av de svarande) vilket är en tydlig signifikant skillnad mellan grupperna ($p < .005$).

Dessutom var det tre personer (6,7 % av samtliga och 7,1% av de svarande) av dem som skaffade barn i en homosexuell relation som uppgav att åtminstone en av deras föräldrar reagerade med att de ”ville inte prata om det”. Motsvarande siffror för dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell

relation var fyra personer (19 % av samtliga och 23,5 % av de svarande). Skillnaden mellan grupperna är dock inte signifikant.

Figur 18. Andelen av samtliga svarande som skaffade barn i en homosexuell respektive i en heterosexuell relation där åtminstone en av föräldrarna reagerade på ett visst sätt.

Även när det gäller föräldrar som reagerade med att de ”tog visst avstånd” var andelen av dem som skaffade barn i en homosexuell relation (2,2 % av samtliga och 2,4 % av de svarande, eller en person) lägre än bland dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation (9,5 % av samtliga och 11,8 % av de svarande, eller två personer), samtidigt som resultatet inte har kunnat styrkas statistiskt. Men den sistnämnda reaktionstypen var å andra sidan bara angiven av sammanlagt fyra personer.

Resultatet visar också att 31 personer, 68,9 % av samtliga eller 73,8 % av de svarande, som skaffade barn i en homosexuell relation uppgav att åtminstone en av deras föräldrar reagerade med att de ”gillade att få barnbarn”. Motsvarande siffror för dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation var fyra personer, 19 % av samtliga eller 23,5 % av de svarande, vilket är en signifikant skillnad ($p < .03$).

I sammanlagt 37 fall uppgav de undersökta flera alternativ samtidigt över åtminstone en av sina föräldrars reaktion. I 22 av dessa fall har faderns och moderns reaktioner varit desamma, varav 14 av dem var föräldrar som reagerade ”med acceptans fullt ut” även reagerade med att de ”ville ge stöd” eller ”gillade att få barnbarn”. Fem personer angav att föräldrarna både ”ville ge stöd” och ”gillade att få barnbarn”. De övriga fyra vars föräldrar reagerade på samma sätt hade reagerat på två eller flera ”negativa” sätt genom att de ”tog visst avstånd”, och/eller ”ville inte prata om det” och/eller ”respekterar men gillar det ej”.

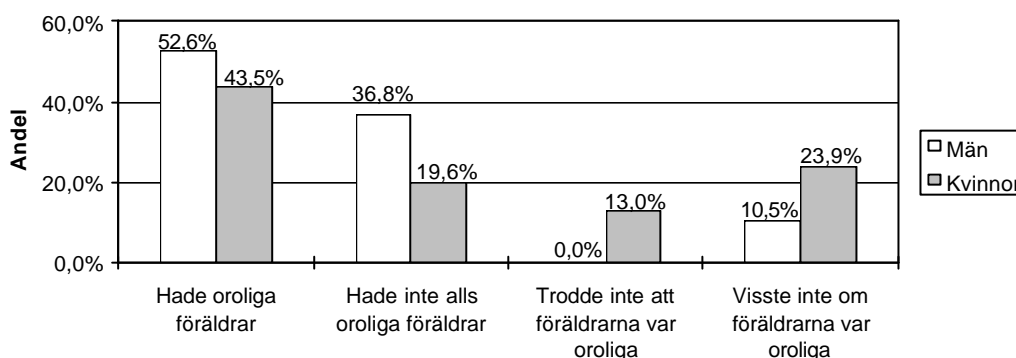
I 15 av fallen reagerade den ena eller båda föräldrarna på flera sätt, men inte likadant. Av dessa hade inget svar avgivits för den ena föräldern i sju av fallen och olika svar angivits för fadern och modern i åtta av fallen, varav fadern i tre av fallen hade reagerat mer ”negativt” än modern och i övriga fall hade reagerat mer eller mindre ”positivt” men på lite olika sätt.

Oro över uppväxten

På frågan ”Är dina föräldrar oroliga för att ditt/dina barn på något sätt skall få det svårare att växa upp, än om de hade haft heterosexuella föräldrar?” har 65 personer (19 män och 46 kvinnor) avgivit någon form av svar, samt en kvinna som vid undersökningstillfället hade övergått från att leva som homosexuell till att leva som heterosexuell och en kvinna vars föräldrar var döda. Dessa två medräknas inte i statistiken.

Trettio personer (46,2 % av 65 svarande, varav tio män, eller 52,6 %, och 20 kvinnor, eller 43,5 %) svarade att deras föräldrar var oroliga, 16 personer (24,6 %, varav sju män, eller 36,8 %, och nio kvinnor, eller 19,6 %) att de inte alls var oroliga, sex personer (9,2 % av alla svarande, enbart kvinnor, eller 13,0 % av kvinnorna) att de inte trodde att de var oroliga och 13 personer (20,0 %, varav två män, eller 10,5 %, och 11 kvinnor, 23,9 %) att de inte visste eller inte hade diskuterat med föräldrarna huruvida de var oroliga eller inte. Tio personer lämnade inte något svar alls, varav föräldrarna var döda för sex personer. Övriga fyra har av okänd anledning inte svarat.

Figur 19 visar andelen av de homosexuella som ”hade oroliga föräldrar”, ”hade inte alls oroliga föräldrar”, ”trodde inte att föräldrarna var oroliga”, samt ”visste inte om föräldrarna var oroliga”.

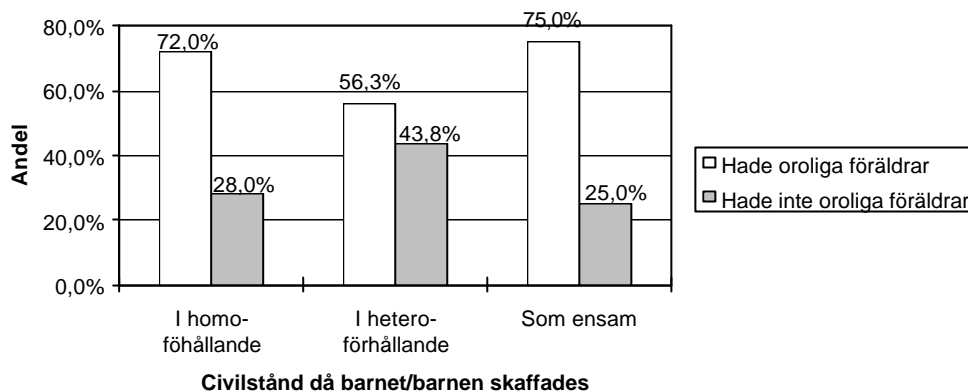
Figur 19. Andelen av de homosexuella föräldrarna som svarade att deras föräldrar var oroliga eller inte oroliga, samt svarade att de inte trodde eller inte visste om deras föräldrar var oroliga.

Ett X^2 -test visar att det inte finns någon statistiskt säkerställd skillnad mellan hur oroliga eller icke-oroliga mäns respektive kvinnors föräldrar var. Som figur 19 visar uttryckte en större procentuell andel av kvinnorna än av männen att de inte visste eller inte var helt säkra på hur oroliga deras föräldrar var, men att denna skillnad mellan könen inte heller var helt signifikant ($p < .06$). Trenden är dock ganska tydlig. En jämförelse över hela figur 19 ger inga statistiskt signifikanta skillnader mellan könen.

Av de 30 som hade oroliga föräldrar hade nio (30,0 %) skaffat barn när de levde i en heterosexuell relation (varav två män och sju kvinnor), 18 personer (60,0 %) när de levde i en homosexuell relation (varav fem män och 13 kvinnor) och tre personer (10,0 %) när de levde ensamma som homosexuella (varav samtliga var män). Av de 16 som inte hade oroliga föräldrar hade sju personer (43,8 %) skaffat barn när de levde i en heterosexuell relation (varav två män och fem kvinnor), sju personer skaffat barn när de levde i en homosexuell relation (varav fyra män och tre kvinnor), en man skaffat barn när han levde ensam och en kvinna fått barn genom att flytta ihop med barnens mor.

Figur 20 visar att av de 25 som skaffade barn i ett homosexuellt förhållande hade 72 % oroliga föräldrar och 28 % inte oroliga föräldrar, liksom att av de 15 som skaffade barn i ett heterosexuellt

förhållande hade 56,2 % oroliga föräldrar och 43,8 % inte oroliga föräldrar, samt att av de fyra som skaffade barn när de levde ensamma hade 75 % oroliga föräldrar och 25 % inte oroliga föräldrar. Men eftersom totalt sett fler hade oroliga än icke-oroliga föräldrar kan inte skillnaderna mellan hur oroliga de homosexuellas föräldrar var, beroende på hur barnet/barnen skaffades, styrkas statistiskt.

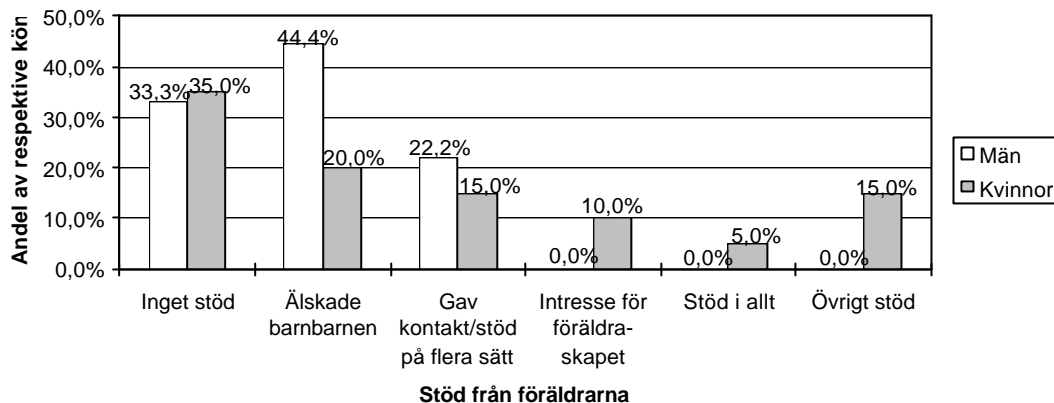
Figur 20. Andelen av de homosexuella föräldrarna som hade oroliga respektive inte oroliga föräldrar, beroende på hur de hade skaffat barn.

De som hade föräldrar som var oroliga för att barnet/barnen skulle få det svårare att växa upp med homosexuella föräldrar än med heterosexuella föräldrar fick ange vad de oroliga föräldrarna gjorde för att stödja det homosexuella föräldraskapet. 29 av dessa 30 personer angav någon form av svar, varav tio (34,5 %, varav tre män och sju kvinnor) svarade att föräldrarna inte gjorde någonting för att ge stöd, vilket var det svar som flest personer lämnade. Av dessa skaffade sju personer (två män och fem kvinnor) barn när de levde i en heterosexuell relation, två kvinnor skaffade barn när de levde i en homosexuell relation och en man skaffade barn när han levde ensam som homosexuell. Detta resultat diskuteras vidare längre fram.

Åtta personer (27,6 %, varav fyra män och fyra kvinnor) angav att deras föräldrar visade att de älskade sitt/sina barnbarn (varav en person dessutom svarade att föräldrarna var ”positivt uppskattande”), vilket var den näst vanligaste svarstypen. Fem personer (17,2 %, varav två män och tre kvinnor) svarade att deras föräldrar upprätthöll en kontakt och gav stöd på flera olika sätt. Två kvinnor svarade att deras föräldrar visade stöd genom att vara intresserade för det homosexuella föräldraskapet i allmänhet. En kvinna svarade att hennes föräldrar gav stöd i allt.

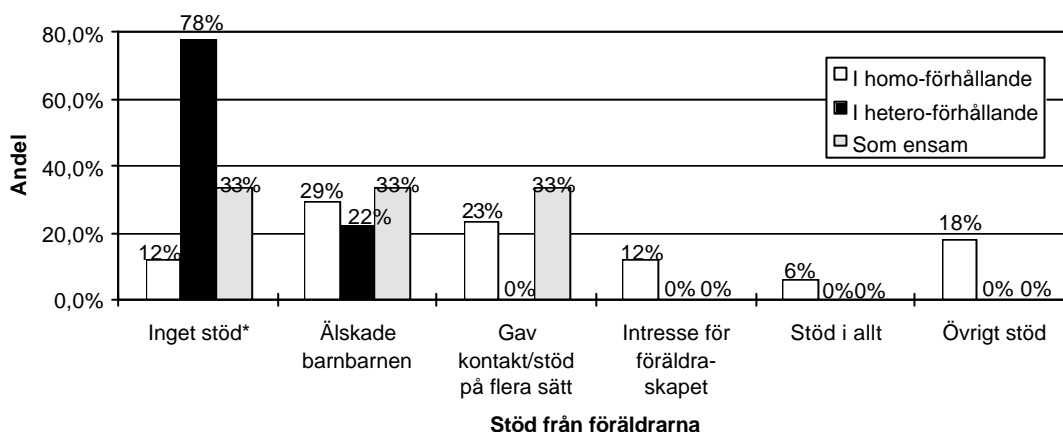
Tre övriga kvinnor svarade slutligen att de fick stöd på ytterligare andra sätt; en att hennes föräldrar skulle ge stöd genom att påpeka behovet av att barnen har kontakt med sin far, en att hennes föräldrar gav beröm, en att hennes föräldrar gav stöd i föräldrarollen men inte stöd för hennes lesbiska föräldraroll.

Figur 21 visar hur stor andel av männen respektive kvinnorna som fick respektive stöd från sina föräldrar. Även om figuren visar vissa procentuella skillnader kan de inte styrkas statistiskt. Män och kvinnor fick alltså stöd från sina föräldrar i samma omfattning.

Figur 21. Andelen av männen och kvinnorna som fick respektive stöd från sina föräldrar.

Figur 22 visar att bland dem som skaffade barn i ett heterosexuellt förhållande var det en större andel (77,8 %) som inte fick något stöd från sina oroliga föräldrar än bland dem som skaffade barn i ett homosexuellt förhållande (11,8 %), $p < .01$. Även om de som skaffade barn när de levde ensamma får ingå i beräkningen uppträder en signifikant skillnad mellan vilka som inte fick stöd från sina föräldrar ($p < .025$). I övrigt kan inga skillnader styrkas statistiskt mellan de som skaffade barn i en homosexuell eller heterosexuell relation eller som ensamma.

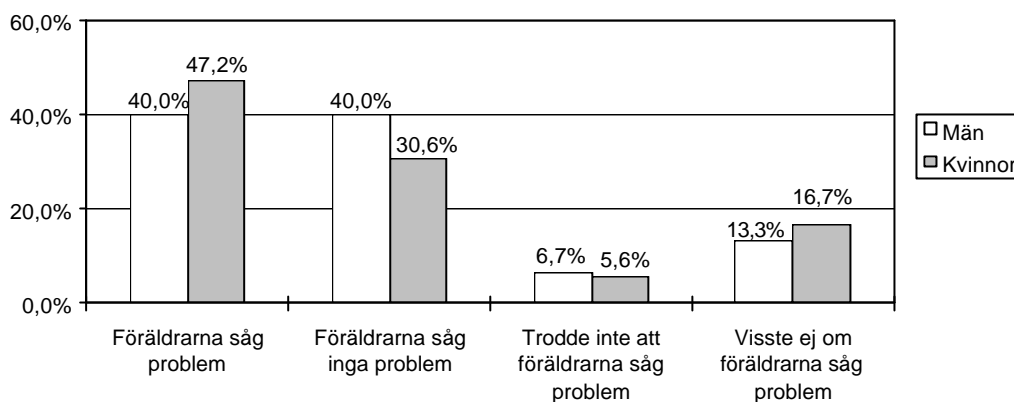

Figur 22. Andelen av de som skaffat barn i ett homosexuellt och i ett heterosexuellt förhållande samt när de levte ensamma, med respektive stöd från deras föräldrar, (* $p < .025$)

Problem med att ha barn som homosexuell

På frågan ”Ser dina föräldrar några problem med att du som homo-/bisexuell har barn? Om ja, ge några exempel” har 51 personer (15 män och 36 kvinnor) avgivit någon form av svar, varav 23 personer, eller 45,1 % (samt en kvinna som hade övergått till att leva heterosexuellt) svarade att deras föräldrar såg problem av något slag. Av dessa var sex män (40,0 % av de svarande männen) och 17 kvinnor (47,2 % av de svarande kvinnorna). Sju av personerna (en man och sex kvinnor), eller 30,4 % av de 23, hade skaffat barn när de levde i en heterosexuell relation, 14 personer, eller 60,9 % (tre män och 11 kvinnor) hade skaffat barn när de levde i en homosexuell relation och två män, eller 8,7 %, hade skaffat barn när de levde ensamma.

Figur 23 visar andelen av de svarande männen och kvinnorna som hade föräldrar som såg, eller inte såg problem med det homosexuella föräldraskapet. Inga statistiskt signifikanta skillnader har hittats mellan män och kvinnor.

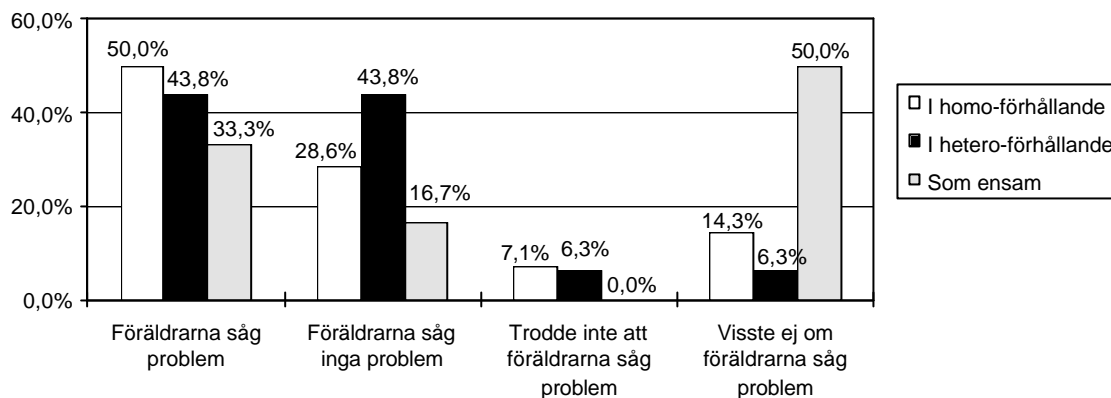
Figur 23. Andelen av männen och kvinnorna som hade föräldrar som såg, eller inte såg problem med det homosexuella föräldraskapet.

Bland övriga som besvarade frågan svarade 33,3 % av samtliga svarande, eller 17 personer (sex män, eller 40,0 % av de svarande männen, och 11 kvinnor, 30,6 % av de svarande kvinnorna), att deras föräldrar inte såg några problem alls, 5,9 %, eller tre personer (en man, 6,7 %, och två kvinnor, 5,6 %) att de inte trodde att deras föräldrar såg några problem och 15,7 %, eller åtta personer (två män, 13,3 %, och sex kvinnor, 16,7 %) att de inte visste om föräldrarna såg några problem.

Bland de 28 svarande som skaffade barn i en homosexuell relation svarade 50,0 % (14 personer) att deras föräldrar såg problem, 28,6 % (åtta personer) att föräldrarna inte såg problem, 7,1 % (två personer) att de inte trodde att föräldrarna såg några problem, samt 14,3 % (fyra personer) att de inte visste om deras föräldrar såg problem. Bland de 16 svarande som skaffade barn i en heterosexuell relation svarade 43,8 % (sju personer) att deras föräldrar såg problem, lika många som svarade att föräldrarna inte såg några problem. En person svarade att han inte trodde att föräldrarna såg några problem, liksom en person inte visste om föräldrarna såg problem eller ej.

Dessutom svarade två personer (33,3 %) av dem som skaffade barn när de levde ensamma, att deras föräldrar såg problem, en person (16,7 %) att föräldrarna inte såg problem och tre personer (50 %) att de inte visste om föräldrarna såg problem.

Figur 24 visar andelen av dem som skaffade barn på ett visst sätt som hade föräldrar som såg, eller inte såg, problem med det homosexuella föräldraskapet. Även om resultatet tyder på vissa procentuella skillnader mellan grupperna kan de inte styrkas statistiskt. En av de kvinnor som hade föräldrar som inte såg några problem finns inte med i figur 24 eftersom hon endast uppgav att hon fick barn genom att flytta ihop med barnens mor.

Figur 24. Andelen av dem som skaffade barn när de levde i ett homosexuellt förhållande, i ett heterosexuellt förhållande och som ensamma, som hade föräldrar som såg, eller inte såg, problem med det homosexuella föräldraskapet.

Det vanligaste problemet, som 52,2 %, eller 12 personer (fem män och sju kvinnor) angav var att deras föräldrar var oroliga för att barnen skulle "bli mobbade". En av dessa angav dessutom att föräldrarna var oroliga för att familjen skulle bli "trakasserad av homofientliga organisationer". Tre andra kvinnor, eller 13,0 % av de 23, svarade att deras föräldrar såg problem med det "fördomsfulla" och "hotfulla samhället". Två kvinnor svarade att deras föräldrar tyckte att familjen var "onaturlig" och "konstig" för barnen. Två kvinnor svarade att deras föräldrar tyckte att det var ett problem med att "barnet saknar fadersgestalt". En kvinna angav att föräldrarna inte tyckte att hon skulle visa för barnet att hon hade en sexuell relation med en annan kvinna, och en kvinna svarade att föräldrarna såg problem i allt.

Svaren på frågorna om "oro över uppväxten" och "problem med att ha barn som homosexuell" överensstämmer endast i 21 fall, där oro eller problem fanns. I nio fall där personer (fem män och fyra kvinnor) svarade att deras föräldrar var oroliga för att deras barn på något sätt skulle få det svårare att växa upp än om de hade haft heterosexuella föräldrar svarade personerna senare i enkäten att deras föräldrar inte såg några speciella problem med att de som homosexuella hade barn. Dessutom hade två personer uppgett att deras föräldrar såg problem med att de som homosexuella hade barn men att föräldrarna inte var oroliga för att barnen skulle få det svårare att växa upp än om de hade haft heterosexuella föräldrar. Varför svaren på de båda likartade frågorna skiljer sig åt ibland förklaras inte av svaren.

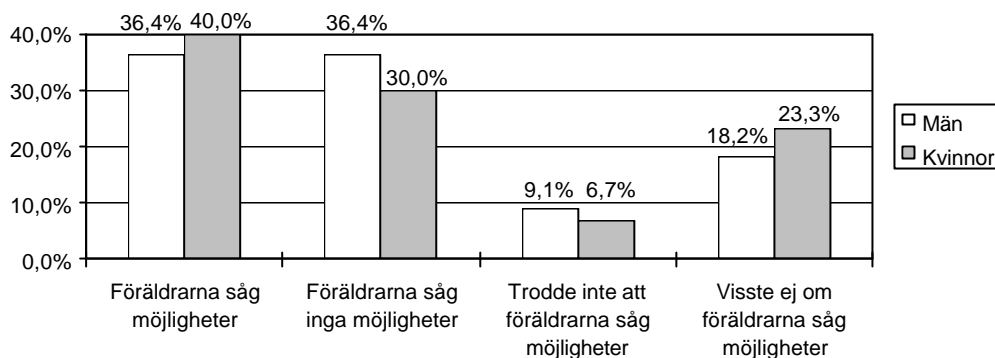
Möjligheter med att ha barn som homosexuell

På frågan "Ser dina föräldrar några speciella möjligheter med att du som homo-/bisexuell har barn? I så fall vilka?" uppgav 41 personer, varav 11 män och 30 kvinnor någon form av svar, varav 39,0 %, eller 16 personer (fyra män, eller 36,4 % av de svarande männen, och 12 kvinnor, eller 40,0 % av de svarande kvinnorna) svarade att deras föräldrar såg möjligheter just med det homosexuella föräldraskapet. Femton av dessa, 93,8 %, skaffade barn när de levde i en homosexuell relation och en skaffade barn när hon levde ensam som homosexuell. Det var alltså ingen av dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation som angav att deras föräldrar såg några speciella möjligheter med att de som homosexuella hade barn, vilket diskuteras vidare längre fram.

31,7 % av samtliga svarande, eller 13 personer (fyra män, 36,4 % av männen, och nio kvinnor, 30,0 % av kvinnorna) svarade att deras föräldrar inte såg några möjligheter alls, 7,3 %, eller tre personer (en man, 9,1 % av de svarande männen, och två kvinnor, eller 6,7 % av de svarande kvinnorna) svarade

att de inte trodde att deras föräldrar såg några möjligheter och 22,0 %, eller nio personer (två män, 18,2 % av männen, och sju kvinnor, 23,3 % av kvinnorna) visste inte om föräldrarna såg några speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet.

Figur 25 visar andelen av de svarande männen och kvinnorna som uppgav att deras föräldrar såg, eller inte såg, några speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet. Resultatet visar att det inte finns några signifikanta skillnader mellan hur männens och kvinnornas föräldrar såg på saken.

Figur 25. Andelen av männen och kvinnorna med föräldrar som såg, eller inte såg, speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet.

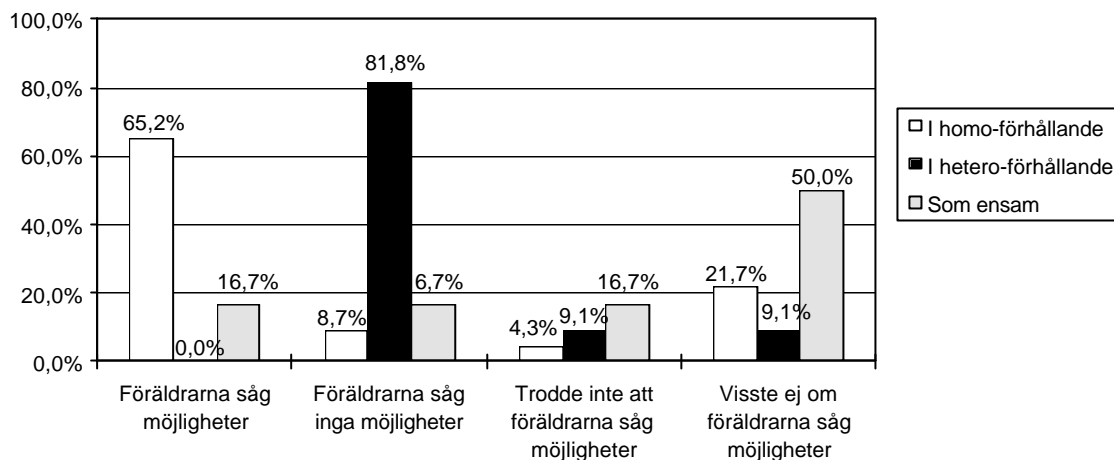
Av 23 svarande personer som skaffade barn i en homosexuell relation svarade 65,2 %, eller 15 personer, att deras föräldrar såg speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet, 8,7 %, två personer, att föräldrarna inte såg några speciella möjligheter, 4,3 %, eller en person, att hon inte trodde att föräldrarna såg några möjligheter, samt 21,7 %, fem personer, att de inte visste om deras föräldrar såg speciella möjligheter.

Av 11 svarande personer som skaffade barn i en heterosexuell relation var det ingen som hade föräldrar som såg speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet. I stället svarade 81,8 %, eller nio av de 11 personerna, att deras föräldrar inte såg några speciella möjligheter, 9,1 %, en person, att hon inte trodde att föräldrarna såg några möjligheter, samt 9,1 %, en person, att hon inte visste om föräldrarna såg möjligheter eller ej.

Av de sex svarande som skaffade barn när de levde ensamma svarade 16,7 %, en person, att hennes föräldrar såg speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet. Det var även en person som svarade att föräldrarna inte såg möjligheter, liksom en person som svarade att han inte trodde att föräldrarna såg några möjligheter. Dessutom var 50 %, tre personer av dem som skaffade barn när de levde ensamma som svarade att de inte visste om föräldrarna såg några speciella möjligheter eller ej.

Figur 26 visar andelen av dem som skaffade barn på ett visst sätt som hade föräldrar som såg, eller inte såg, speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet. De procentuella skillnaderna mellan grupperna är statistiskt signifikanta ($X^2_{(6)} = 26,44, p < .001$). Det är i synnerhet bland dem med föräldrar som inte såg några speciella möjligheter som resultatet utmärker sig, då en extremt stor andel återfinns bland dem som skaffade barn när de levde heterosexuellt. Att 81,8 % av dem som skaffade barn på det viset svarade som de gjorde kan styrkas statistiskt ($p = .001$). Likaså är andelen bland dem som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation oproportionerligt stor bland dem som hade föräldrar som såg speciella möjligheter ($p < .02$). En av de kvinnor som hade föräldrar som såg

speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet finns inte med i *figur 26*. Hon fick barn genom att flytta ihop med barnens mor.

Figur 26. Andelen av dem som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation, i en heterosexuell relation och som ensamma, som hade föräldrar som såg speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet.

Det vanligaste svaret på frågan om vilka möjligheter som föräldrarna såg med det homosexuella föräldraskapet var att "föräldrarna är flera", att tre-fyra personer delade på ansvaret och gav barnet/barnen en större social trygghet. Precis hälften, alltså åtta personer (två män och sex kvinnor) uppgav detta svar. Tre kvinnor, 18,8 % av samtliga med föräldrar som såg möjligheter, uppgav att föräldrarna såg en möjlighet i att barnet skulle bli mer "tolerant mot olikheter" hos andra medmänniskor. En av dessa svarade dessutom att föräldrarna "har en föreställning om att två kvinnor har lättare att prata med varandra och lättare att komma överens i barnuppfostringsfrågor".

En man svarade att hans föräldrar såg en möjlighet med att kontaktytan med andra släktingar blev större genom barnet i en homosexuell familj, underförstått att barnet hade flera föräldrar än vad det hade haft i en heterosexuell relation. En man svarade att barnet kunde vara "ett försonande drag" för att relationen mellan honom och hans föräldrar skulle bli bättre. En kvinna svarade att föräldrarna tyckte att det var "ett fantastiskt sätt att få barn på, när mamma inte trodde att hon skulle få barnbarn alls", en kvinna svarade att föräldrarna såg en möjlighet med att "barnet är säkert önskat och kommer att bli sedd alltid", samt en kvinna svarade att hennes föräldrar såg henne "som en förebild för andra lesbiska" och att hon "kan bryta fördomar" genom att leva som hon gör.

14,6 % av samtliga svarande, eller sex personer (en man och fem kvinnor) svarade att föräldrarna såg både problem och möjligheter med det homosexuella föräldraskapet. I övrigt såg de homosexuella föräldrarnas föräldrar antingen problem eller möjligheter.

Sammanfattning av bemötandet

Resultatet visar att det inte finns någon statistiskt signifikant skillnad mellan hur mäns och kvinnors föräldrar reagerade när de fick kännedom om det homosexuella föräldraskapet. Inte heller var det skillnad på hur fäderna respektive mödrarna till undersökningspersonerna reagerade. Däremot var det skillnad på hur föräldrarna till de homosexuella reagerade beroende på hur de undersökta skaffade sina barn. ”Positiva” reaktioner var vanligare bland dem som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation än bland dem som skaffade barn i en heterosexuell relation, vilka i stället oftare mötte ”negativa” reaktioner ($p < .01$).

I urvalsgruppen som helhet var det fler som hade föräldrar som var oroliga, än icke oroliga, för att det skulle vara svårare för barnen att växa upp i en homosexuell familj än i en heterosexuell familj. Dessutom uppgav var tredje undersökt att deras föräldrar såg särskilda problem kopplade till det *homosexuella* föräldraskapet. Vare sig när det gällde föräldrarnas oro över att barnen skulle växa upp i en homosexuell familj eller om föräldrarna såg särskilda problem med det homosexuella föräldraskapet fanns några statistiskt styrkta skillnader mellan hur männens respektive kvinnornas föräldrar kände. Det fanns heller ingen signifikant skillnad mellan hur oroliga de homosexuellas föräldrar var eller vilka problem som dessa såg beroende på hur de homosexuella skaffade sina barn.

Stödet från de homosexuella föräldrarnas föräldrar såg olika ut för olika familjer, men det fanns ingen signifikant skillnad mellan hur männens respektive kvinnornas föräldrar gav stöd eller ej. Däremot är det statistiskt styrkt att betydligt fler av dem som skaffade barn i en heterosexuell relation, än bland dem som skaffade barn i en homosexuell relation, inte fick något stöd alls från sina föräldrar, även om föräldrarna var oroliga över det homosexuella föräldraskapet ($p < .01$). Det fanns inga skillnader mellan män och kvinnor med avseende på om deras föräldrar såg några speciella möjligheter eller ej med det homosexuella föräldraskapet. Däremot fanns en signifikant skillnad mellan om de homosexuellas föräldrar såg några möjligheter eller ej beroende på hur de homosexuella skaffade sina barn ($p < .001$). Särskilt tydligt var det att 81,8 % av dem som skaffade barn i en heterosexuell relation hade föräldrar som inte såg några speciella möjligheter alls. Motsvarande siffra för dem som skaffade barn i en homosexuell relation var 8,7 %.

Diskussion

Resultatdiskussion

Syftet med undersökningen var att jämföra olika familjekonstellationer bland homosexuella, med avseende på hur barnet/barnen skaffades, hur öppna de homosexuella föräldrarna var i olika sammanhang, samt hur de homosexuella upplevde att de blev bemötta av sina egna föräldrar när de ”kom ut” med sitt homosexuella föräldraskap.

Familjekonstellationer

Resultatet visar att familjekonstellationerna bland de homosexuella varierade kraftigt från familj till familj, men att den vanligaste uppdelningen av vilka som hade en aktiv föräldraroll var den mellan två homosexuella kvinnor som levde i en fast relation och där barnets far inte var delaktig i det aktiva föräldraskapet. Resultatet visar också att familjekonstellationerna förändrades mest i de fall där homosexuella skaffade barn i en heterosexuell relation och senare övergick till att leva homosexuellt, då de aktiva föräldrarna blev fler än vad de var tidigare, och att det inte var ovanligt att det i de fall de två homosexuella kvinnor skaffade barn tillsammans med en homosexuell man bara blev de båda kvinnorna som fick en aktiv föräldraroll. I de fall då två homosexuella kvinnor skaffade barn tillsammans med två homosexuella män hade dock i samtliga fall alla fyra föräldrar en aktiv föräldraroll.

Den här studien bekräftar det som i princip varje tidigare studie visat; att den homosexuella barnfamiljen kan skapas på olika sätt. Men just den här undersökningen har fokuserat på hur komplicerade varianter av familjekonstellationer som det finns bland homosexuella, med allt från ensamma aktiva föräldrar till ett flertal aktiva föräldrar av båda könen och med varierande sexuell läggning.

Dock visade det sig att dubbelt så många av de svarande hade skaffat barn inom en homosexuell relation som i en tidigare heterosexuell relation. Inte för att valet av undersökningsgrupp på något sätt var slumpmässigt men tidigare studier (t.ex. Ernulf & Innala, 1991) visade att de flesta barnen till homosexuella medfördes från tidigare heterosexuella förhållanden. Det är knappast orimligt att anta att detta nya undersökningsresultat visar på en samhällsförändring där allt fler homosexuella börjat skaffa barn i ett homosexuellt liv i stället för i ett heterosexuellt. Denna förändring skulle kunna handla om attitydförändringar gentemot homosexuella och om att det börjat bli mer allmänt känt att homosexuella faktiskt kan skaffa barn, även om det ibland sker på något annorlunda sätt än för heterosexuella.

Att en större andel bland kvinnorna än bland männen levde i en fast relation med någon av sitt eget kön är heller inget överraskande resultat, då till exempel Bell och Weinberg (1978) och Håkansson (1987) visade att en större andel bland de homosexuella kvinnorna än bland de homosexuella männen tyckte att det ”var det viktigaste i livet” eller åtminstone ”mycket viktigt” att ha en permanent relation till en homosexuell partner och att fler homosexuella kvinnor än homosexuella män faktiskt också levde i fasta relationer.

Studien visar även hur svårt det är att kategorisera människors sexuella läggning som antingen homosexuella eller heterosexuella, då det fanns en stor spridning i undersökningsgruppen beträffande hur de skattade sin egen sexuella orientering och att bara en minoritet av de tillfrågade uppgav att de var 100 % homosexuella, även om de levde som homosexuella vid undersökningstillfället, vilket till exempel Bohman (1995) påtalade.

Det visade sig att nära nog dubbelt så många kvinnor som män kom att ingå i studien. Kanske är detta ett resultat av att långa parrelationer är vanligare bland homosexuella kvinnor än män, men kanske också för att det rent tekniskt är lättare för homosexuella kvinnor än män att skaffa barn. Det fanns ju trots allt ett antal familjer i studien där enbart kvinnor, och inga män, var inblandade i den aktiva föräldrarollen.

Öppenhet

Resultatet visar att homosexuella som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation var *helt öppna* med sitt homosexuella föräldraskap i större utsträckning inför släktingar och vänner samt på arbetet, dagis/förskola och Barnavårdscentralen, än vad homosexuella var som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation och senare övergick till att leva som homosexuella. Det fanns dock ingen statistiskt signifikant skillnad mellan grupperna i öppenheten inför föräldrarna, barnen och "kassörskan" på snabbköpet. Kvinnorna var *helt öppna* med sitt homosexuella föräldraskap i större utsträckning än vad männen var inför släktingarna. I övriga miljöer (inför föräldrar, barn, vänner och på arbetet, dagis/förskola samt snabbköpet) fanns inga signifikanta könsskillnader i öppenhet.

Tidigare studier (Ernulf & Innala, 1991; Miller, 1979; Bozett, 1980; Fishel, 1983; Strommen, 1989) har visat att homosexuella som lever "öppet" med sin homosexualitet mycket sällan möter negativa reaktioner från omgivningen och att de homosexuella föräldrar som lever "öppet" i regel mår mycket bättre psykiskt än de homosexuella som väljer att dölja sin homosexualitet.

Det här skulle betyda att eftersom de homosexuella som skaffade barn i en heterosexuell relation, och senare övergick till att leva homosexuellt, inte levde helt öppet i lika stor utsträckning som de homosexuella som skaffade barn i en homosexuell relation därför skulle möta mer negativa reaktioner från sin omgivning och dessutom må sämre psykiskt än de homosexuella som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation. Studien visar att det faktiskt var så att de som skaffade barn i en heterosexuell relation åtminstone blev sämre bemötta av sina egna föräldrar än vad de homosexuella blev som skaffade barn i en homosexuell relation, och det är lätt att se sambandet mellan öppenhet och bemötande.

Bemötande

Resultatet visar att homosexuella som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation oftare mötte "positiva" reaktioner från sina föräldrar än vad de gjorde som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation och senare övergick till att leva homosexuellt. Reaktionerna skilde sig dock inte åt mellan könen. Bland de homosexuella föräldrarna var det fler som hade föräldrar som var oroliga, än icke oroliga, för att det skulle vara svårare för barnen att växa upp i en homosexuell än i en heterosexuell familj, men det fanns ingen statistiskt styrkt skillnad mellan hur föräldrar till män respektive kvinnor, samt till homosexuella som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation respektive till homosexuella som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation, var oroliga eller såg speciella problem med det homosexuella föräldraskapet.

Dock visar resultatet att betydligt fler av dem som skaffade barn i en heterosexuell relation, än bland dem som skaffade barn i en homosexuell relation, inte fick något stöd alls från sina föräldrar även om de var oroliga över det homosexuella föräldraskapet. Likaså var det en betydligt större andel av föräldrarna till dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation, än av föräldrarna till dem

som skaffade barn när de levde i en homosexuell relation, som inte såg några som helst speciella möjligheter med det homosexuella föräldraskapet.

Med tanke på att samhällets syn på homosexualitet var betydligt striktare före 1990-talet än senare (Bohman, 1995; SOU 1993: 63a; Lewes, 1988) och att homosexuella som då ville skaffa barn nästan alltid gjorde det genom att leva i en heterosexuell relation, skulle man kunna tro att de undersökta från dessa familjer skulle vara äldre än de undersökta från familjer där barnet/barnen skaffades i en homosexuell relation. Men undersökningen har visat att urvalet såg ut på precis motsatt sätt, då medelåldern var lägre bland dem som skaffade barn i en heterosexuell än i en homosexuell relation. Även om den första gruppens föräldrar rent teoretiskt skulle kunna vara äldre än den senare gruppens så är det inget som studien har tagit reda på och heller inte blir någon rimlig logisk slutsats, varför den negativare reaktionen från föräldrarna till dem som skaffade barn i en heterosexuell relation inte rimligen kan förklaras med att föräldrarna till den undersökta gruppen skulle ha vuxit upp i en ”äldre” tid med fler fördomar och en mer negativ syn på homosexualitet.

Inte heller skillnaderna i ålder mellan könen kan antas ha någon betydelse för de homosexuella föräldrarnas föräldrars reaktioner, eftersom inga signifikanta skillnader fanns mellan hur männens och kvinnornas föräldrar reagerade trots att männen i genomsnitt var äldre än vad kvinnorna var i undersökningsgruppen.

Många tidigare studier (Ernulf & Innala, 1991; Miller, 1979; Bozett, 1980; Fishel, 1983; Strommen, 1989) lyfter i stället fram betydelsen av att de homosexuella lever öppet med sin homosexuella läggning för sin omgivning, inte minst för betydelsen av hur omgivningen ska reagera på det homosexuella föräldraskapet. Dialely (1979) menade dessutom att omgivningens negativa reaktioner gentemot det homosexuella paret var en bidragande orsak till att det enligt hans studier vara svårare för homosexuella än heterosexuella att bevara sina parrelationer. Att homosexuella som skaffat barn i en heterosexuell relation och senare övergått till att leva homosexuellt blir mer ”negativt” bemötta av sina föräldrar än vad homosexuella blir som skaffat barn när levit i en homosexuell relation skulle alltså kunna tyda på att risken för en splittring av den homosexuella familjen är större bland dem som skaffade barn när de levde i en heterosexuell relation än bland dem som skaffade barn i en homosexuell relation.

Familjebilden och tryggheten för barnet skulle alltså i större utsträckning riskera att förändras i de fall där barnet/barnen skaffades i en heterosexuell relation, trots att familjebilden redan hade ändrats åtminstone en gång tidigare, då den ena eller båda föräldrarna övergick till att leva homosexuellt i stället för heterosexuellt. Det vore spekulativt att tala om ”fara” för barnet i dessa familjer, men med full rätt kan påstås att risken för att barnet skulle ta någon form av skada i en homosexuell familj är större om de homosexuella skaffar barn i en heterosexuell relation och senare övergår till att leva i en homosexuell relation, med en aktiv föräldraroll för barnet, än om de homosexuella väljer att skaffa barn i en homosexuell relation. Och en sådan förändring av familjebilden gör uppenbarligen de homosexuellas föräldrar något förbryllade, eftersom deras reaktioner på det homosexuella föräldraskapet är mer negativa än reaktionerna från föräldrar till homosexuella som väljer att redan tidigt i livet, innan de skaffar barn, komma ut med sin homosexuella läggning och skaffar sina barn inom en homosexuell relation.

Samtidigt tyder tidigare studier (Ernulf & Innala, 1991) på att hemförhållandena var oroliga hos homosexuella kvinnor som genomgått en skilsmässa från ett heterosexuellt äktenskap, även om dessa oroligheter berodde på skilsmässan snarare än på homosexualiteten, vilket är svårigheter som

homosexuella slipper genom att skaffa en partner av sitt eget kön och skaffa barn inom denna homosexuella relation.

Studien visar dessutom att homosexuella som skaffade barn i en homosexuell relation fick mer stöd från sina föräldrar än vad homosexuella fick som skaffade barn i en heterosexuell relation, vilket indirekt kan antas påverka barnet. Över huvud taget verkar relationen mellan de homosexuella och deras föräldrar påverkas av hur öppna de homosexuella väljer att vara med sin homosexualitet och om de homosexuella "lurar" sig själva och sin omgivning alltför länge, med tron på att de skulle vara heterosexuella, så uppstår en besvikelse och en negativ reaktion från omgivningen, ungefär i linje med vad även tidigare studier har visat, och risken för att de homosexuella föräldrarna skulle må psykiskt dåligt skulle öka. Dessa problem är alltså mindre framträdande hos homosexuella som valt att skaffa barn i en "öppen" homosexuell relation.

Slutsatsen av resultatdiskussionen, med en utgångspunkt i den tidigare forskningen på området samt med resultatet att homosexuella som skaffade barn inom en homosexuell relation var mer öppna med sin sexuella identitet än vad de homosexuella var som skaffade barn i en tidigare heterosexuell relation och senare övergått till att leva i en homosexuell relation, är att de homosexuella föräldrarna gör det lättare för sig genom att de mår bättre psykiskt (Kirkpatrick, 1987; Baptiste, 1987), får en mer intim relation till sina barn (Miller, 1979; Bozett, 1980; Fishel, 1983; Strommen, 1989), och dessutom har en större chans att ge barnet en stabil familj som inte splittras genom en skilsmässa, om de homosexuella väljer att skaffa barn inom en homosexuell relation i stället för i en heterosexuell relation för att senare skilja sig och övergå till att leva i en homosexuell relation.

Variabler som hur de undersökta mådde psykiskt och hur intima de var med barnen har dock inte undersökts i just den här studien, men diskussionen är likväl rimlig när denna studie jämförs med tidigare undersökningar. Resultatet har ju tydligt visat att homosexuella som skaffade barn i en homosexuell relation var mer öppna och blev bättre bemötta än de homosexuella som skaffade sina barn i en heterosexuell relation innan de övergick till att leva homosexuellt.

Metoddiskussion

Det finns nog ingen undersökning som inte hade kunnat genomföras på ett ännu bättre sätt än vad som gjordes. Det finns ingen anledning att här diskutera varje liten detalj som borde ha genomförts på ett bättre sätt, men några problem är ändå så pass stora att de inte får glömmas bort, vare sig när man tar del av just den här studien eller ämnar ägna sig åt framtida forskning på området.

Att urvalet inte är slumpmässigt är kanske inte så konstigt med tanke på att det var svårt att få tag i tillräckligt många försökspersoner annars, men när urvalet är en på förhand bestämd grupp "föreningsmedlemmar" finns det alltid anledning att ifrågasätta representativiteten för de undersökta. Är det så att medlemmar i en organisation som "Växthuset" är mer insatta och kunniga i frågorna kring homosexuella med barn än vad andra homosexuella föräldrar är, som inte har tillgång till någon förening? Skulle det i så fall vara så att dessa homosexuella föräldrar är bättre på att motverka eventuella problem kopplade till det homosexuella föräldrskapet? Eller är det precis tvärtom; att det är homosexuella föräldrar som har upplevt ovanligt mycket problem som har sökt sig till en sådan förening? Dessa frågor kan tyvärr inte besvaras genom denna undersökning.

Att samtliga urvalspersoner dessutom skulle få vara helt anonyma förutsatte att undersökningen genomfördes med hjälp av enkäter men innebar samtidigt att den geografiska spridningen av enkäterna

inte blev känd och att det fanns en risk för att en och samma homosexuell familj fick fler än en enkät. Det visade sig omöjligt att veta om två personer på två helt olika adresser kunde tänkas tillhöra samma familj eller ej. För att försöka få ett grepp om problemet har variabler som civilstånd, familjekonstellation och barnens ålder sammanställts. Det visade sig då att det i högst sex fall kan vara två personer i samma familj som har besvarat enkäten, och att dessa fall i så fall är utspridda mellan olika typer av familjekonstellationer. Men samtidigt är det inte i alla frågeställningar som denna problematik har någon betydelse, eftersom till exempel öppenheten och bemötandet mycket väl kan upplevas som något helt personligt.

Enkäten hade som sådan kunnat utformas ännu bättre, vilket vissa personer också påtalade, som tyckte att enstaka frågor var svåra att tyda eller inte passade in på just dem. En av de manliga deltagarna påpekade till exempel att frågorna inte var formulerade för dem som hade två barn med två olika kvinnor. En ”bisexuell” kvinna som var gift med en man och samtidigt särbo med en kvinna tyckte inte att frågorna var anpassade för dem som lever som bisexuella med barn. Dessutom ansåg några av deltagarna att enkäten skulle ha ersatts med djupintervjuer för att ge studien ett större djup. Intervjuer hade nog fungerat bra som komplement till enkäten.

Bortfallet är ytterligare ett problem, men ett ofrånkomligt sådant. Även om svarsfrekvensen var minst sagt hög så kvarstår frågan om vilka det egentligen var som inte besvarade en viss fråga eller över huvud taget inte skickade tillbaka enkäten. Om det till exempel var homosexuella föräldrar som hade ovanligt mycket problem inom familjen som avstod från att besvara enkäten så är naturligtvis resultatet missvisande i vissa avseenden. Och detta gäller i princip oavsett vilken specifik grupp bland de homosexuella föräldrarna som valt att inte besvara enkäten. Man kan bara utgå från att de besvarade enkäterna representerar hela den grupp som skulle undersökas och att ingen specifik kategori av homosexuella avstod från studien.

Framtida forskning

Det finns många olika undersökningar som skulle kunna göras kring homosexuella och barn, och kring homosexuella över huvud taget. De långitudinella studierna är till exempel än så länge alltför få, för att det ska gå att se hur barn respektive föräldrar påverkas över tid av den homosexuella familjen, var gäller exempelvis öppenhet och bemötande. Om man tittar på mängden *amerikanska* studier så inser man dock att ämnet homosexuella med barn nära nog är ”sönderforskat”. Men än så länge finns det bara ett begränsat antal *svenska* studier på homosexuella med barn som är riktigt omfattande. Och de som finns är gjorda på de homosexuella föräldrarna, och i regel inte på barnen till de homosexuella.

Svenska barn till homosexuella skulle med fördel kunna ingå i undersökningar om hur de till exempel upplever att de blir bemötta av omgivningen på grund av sina föräldrars homosexuella läggning, eller hur de själva har upplevt föräldra-barn-relationen, öppenheten från föräldrarna, hur de haft eller inte haft både manliga och kvinnliga förebilder och vilka problem och möjligheter som de ser med att ha vuxit upp i just en homosexuell familj. Givetvis skulle en sådan undersökning jämföra barn som skaffats när de homosexuella levde i en heterosexuell relation med barn som skaffats när de homosexuella levde i en homosexuell relation.

Referenslista

- Baptiste, D. A. (1987). Psychotherapy with gay/lesbian couples and their children in "step-families": a challenge for marriage and family therapists. *Journal of Homosexuality*, 14 (1-2).
- Bell, A. P., & Weinberg, M. S. (1978). *Homosexualities. A study of Diversity Among Men and Women*. Mitchell Beazley, London.
- Bohman, L. (1995). *Man och man emellan*. Natur och Kultur, Stockholm.
- Bozett, F. W. (1980). Gay fathers: How and why they disclose their homosexuality to their children. *Family relations*, 29 (2).
- Bozett, F. W. (1989). Gay fathers: A review of the literature. *Journal of Homosexuality*, 18 (1-2).
- Cullberg, J. (1984). *Dynamisk psykiatri - i teori och praktik*. Natur och Kultur, Värnamo.
- Dialey, D. (1979). Adjustment of Heterosexual and Homosexual Couples in Pairing Relationships: An Exploratory study. *Journal of Sex Research*, 15 (2).
- Ernulf, K., & Innala, S. M. (1991). Homosexuella män och lesbiska kvinnor som föräldrar: En sammanfattning av aktuell forskning. *Nordisk Sexologi*, 9.
- Fishel, A. H. (1983). Gay Parents. *Issues in health care of women*, 4 (2-3).
- Gonsiorek, J., & Weinrich, J. (1991). The definition and scope of sexual orientation. I J. Gonsiorek & J. Weinrich (Eds.), *Homosexuality: Research implications for public policy* (s. 1-12). Newbury Park, CA:Sage.
- Green, R. (1978). Sexual identity of 37 children raised by homosexual or transsexual parents. *American Journal of Psychiatry*, 135 (6).
- Green, R., Mandel, J. B., Hotvedt, M. E., Gray, J., & Smith, L. (1986). Lesbian mothers and their children: A comparison with solo parent heterosexual and their children. *Archives of Sexual Behavior*, 15 (2).
- Harris, M. B., & Turner, P. H. (1985-1986). Gay and lesbian parents. *Journal of Homosexuality*, 12 (2).
- Hoeffler, B. (1981). Children's acquisition of sex-role behavior in lesbian-mother families. *American Journal of Orthopsychiatry*, 51 (3).
- Håkansson, P. A. (1987). *Längtan och livsform. Homosexuellas situation i ett heterosexuellt samhälle*. Doktorsavhandling, Sociologiska institutionen, Lunds Universitet.
- Innala, S. (1997). Barn i homosexuella familjbildningar: en forskningsöversikt. I Folkhälsouniversitetet 1997:23, *Hearing om homosexuella och barn* (s. 9-16). Rapport från en hearing torsdagen den 6 mars 1997 i Stockholm.

- Innala, S., & Ernulf, K. (1989). Komma ut processen. *Nordisk Sexologi*, 7 (2).
- Johnson, S. E. (1990). *Staying power: Long term lesbian couples*. Naiad Press.
- Keating, B., & Brigman, K. (1986). Baseline information about homosexual fathers. *Sociology and social research*, 70 (4).
- Kelley, H. H. (1983). Love and commitment. I H. H. Kelley, E. Berscheid, A. Christensen, J. H. Harvey, T. L. Huston, G. Levinger, E. McClintock, L. A. Peplau, & D. R. Peterson (Eds.), *Close relationships* (s. 265-314). New York:Freeman.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., & Martin, C. E. (1948). *Sexual behavior in the human male*. Philadelphia: W. B. Saunders.
- Kirkpatrick, M., Smith, C., & Roy, R. (1981). Lesbian mothers and their children: A comparative survey. *American Journal of Orthopsychiatry*, 51 (3).
- Kirkpatrick, M. (1987). Clinical implications of lesbian mother studies. *Journal of Homosexuality*, 14 (1-2).
- Lewes, K. (1988). *The Psychoanalytic Theory of Male Homosexuality*. Quartet Books, London, New York.
- Miller, B. (1979). Gay fathers and their children. *The Family Coordinator*, 28.
- Pruett, K. D. (1985). Oedipal configurations in young father-raised children. *Psychoanalytic Study of the Child*, 40.
- SOU 1984:63. *Homosexuella och samhället: betänkande av utredningen om homosexuellas situation i samhället*. Socialdepartementet, Stockholm.
- SOU 1993:98 (a). *Homosexuella parrelationer och barn och homosexuella föräldrar: en kunskapssammanställning gjord för Partnerskapskommitten*. Institutet för sociologiska studier, Stockholm.
- SOU 1993:98 (b). *Partnerskap: betänkande av Partnerskapskommitten*. Justitiedepartementet, Stockholm.
- Strommen, E. F. (1989). You're what? Family member reactions to the disclosure of homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 18 (1-2).
- Tuller, N. (1978). Couples: The hidden sement of the gay world. *Journal of Homosexuality*, 3 (4).
- Widegren, B. & Ytterberg, H. (1995). *Homosexuellas rättigheter*. Folkhälsoinstitutet.